

6. SAYI: KASIM 2024

Dijital Dergi

Dünya Art®

OKUR
YAZAR
ÇİZER
PLATFORMU

Sevgi Soysal

RÖPORTAJ:

SERMET YEŞİL

ÖZEL DOSYA

IŞIL YÜCESOY

Sahibi: DüşArt
Genel Yayın Yönetmeni: Savaş Aşçı
Yayın Kurulu: DüşArt
Yayına Hazırlayan: Duygu Yeloğlu / Dumedya
Editörler: Savaş Aşçı / Esengül Ersoy

e-mail: dusartofficial@gmail.com / bilgi@dusart.com
web sitesi: www.dusart.com

Tasarım: DUMEDYA www.dumedya.com duygu@dumedya.com

Kadromuz

Savaş Aşçı
Yasin Dedebeiroğlu
Şeyma İzler
Eray Emin Aydemir
Yağmur Ayan
Esra Koyuncu
Elif Akpolat
Şeyda Bozkurt
Ersin Doğan
Ezgi Ülkü Aykut
İlayda Su Güner
Nevin Ulusoy
Cem Doğan
Duygu Yeloğlu

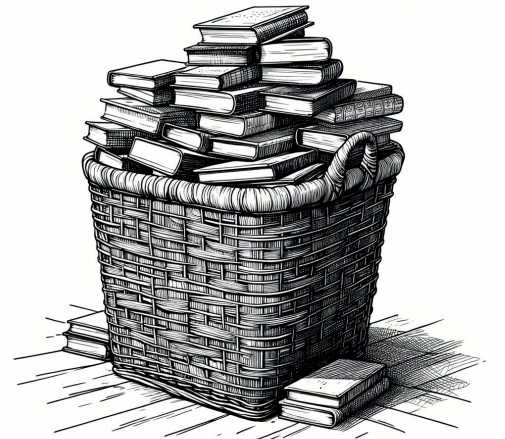

İÇİNDEKİLER

— KASIM 2024 —

Yağmur Ayan <i>Özel Dosya</i>	<i>Güçlü Mizahı ve Alaycı Diliyle Feminist Bir Yazar: Sevgi Soysal</i>	9
Pınar Çekirge <i>Özel Dosya</i>	<i>Işıl Yücesoy ve İzaile</i>	15
Şeyda Bozkurt <i>Şiir</i>	<i>Duy Beni!</i>	19
Şavaş Aşçı <i>Deneme</i>	<i>Sanatın Tophuna Yansınası Her Zaman Ohumlu Mu Oluyor?</i>	21
İlayda Su Güner <i>İnceleme</i>	<i>Hukuka Sürüklenen Çocuklara ve Adalet Arayanlara Kurgu Öneriler</i>	25
Esra Koyuncu <i>Makale</i>	<i>Bakı Şiirinde İroni</i>	29
Mert Can Mantar <i>Şiir</i>	<i>Kutsal Varlık</i>	55
Aysun Ayan <i>İnceleme</i>	<i>Bir Feminist Marş: Labor-Paris Paloma</i>	55
Ezgi Ülkü Aykut <i>Şiir</i>	<i>Metafizik Yahuzluk</i>	59
Savaş Aşçı <i>Röportaj</i>	<i>Sermet Yeşil</i>	41
Rıdvan Şahin <i>Şiir</i>	<i>Maralın</i>	45
Nevin Ulusoy <i>Öykü</i>	<i>Akşamın</i>	45
Demet Küçükale <i>Öykü</i>	<i>Asansör</i>	51
Selen Ayten <i>İnceleme</i>	<i>"Seviye Talip" Romanına Muhafazakâr Bakış Açısı</i>	57
Ömer Sıdar Şahin <i>Öykü</i>	<i>Belgeselleşen Meyhane</i>	65
Kerem Gökçe <i>Makale</i>	<i>Yazmak Hakkında Bazı Mülâhazalar-1</i>	69

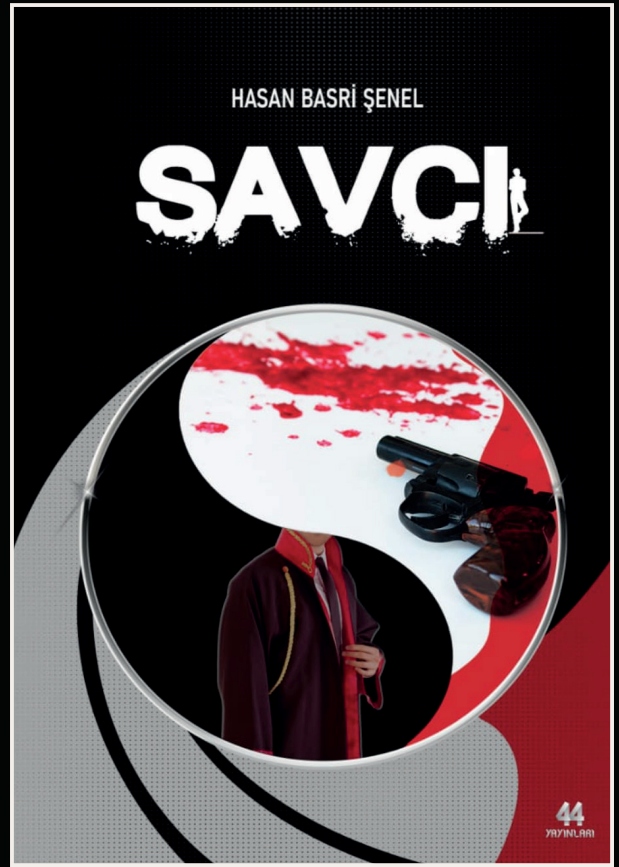
Manifesto

Düş Art Nedir?

- Edebiyat ve sanat üreticilerini bir arada toplamayı, birlikte üretim yapmayı, üretileni birlikte sunmayı ve bunun sürdürülebilir olmasını amaçlayan kolektif, bağımsız bir oluşumdur.

Ne Yapar?

- Edebi eser üretiminin yanında, tiyatro oyunları, konser, podcast yayınları, sinema ve kitap incelemeleri gibi çeşitli içerikler üreterek edebiyata, sanata hizmet etmeyi ve edebiyat ile sanata ilgiyi artırmayı amaçlar.
- Toplumsal ilerlemenin yalnızca eğitimle olmayacağına ve kültür-sanatın gelişimi sayesinde de sağlanabileceğine inanır. Bu bağlamda nitelikli sanatçıları bünyesine katmayı, hep birlikte ürettikleriyle toplumsal fayda sağlamayı hedefler.
- Düş Art, bağımsız üretimin ve üretim safhasındaki sanatçının yanında olarak üretimi destekleyip teşvik edici olmayı amaçlar.

DERGİ

EDİTÖRDEN

EDITÖRDEN

*"Ruhsuz olmamız isteniyor,
Beklenen ve tasarlanan bu."
Virginia Woolf*

Kıyametin gelmesini ya da dünyayı bir süreliğine durdurup inmeyi istediğimiz şu sıralar toplumsal çürümenin içinde var olma mücadelesi veriyoruz. Bu mücadelede korkunun tutsaklığı içinde yaşamak tıpkı penceresi olmayan küçük bir odada yaşamak gibi. Tekrar ve tekrar aynı havayı soluyarak kendimizi zehirlememiz yetmezmiş gibi çevremizi de zehirliyoruz. Bu zehrin en büyük özelliği ise bir süre sonra kişiyi uyuşturması ve hissizleştirilmesi.

Kökünün kurumasına çok az kalan eğitim sistemiyle birlikte ahlaki yapı da büyük bir çöküşün içine sürüklendi. Bunu biz "okumuş" (!) doktorlar, öğretmenler, avukatlar, psikologlar, mühendisler ve daha niceleriyle yaptık. Bazı otoritelerin özendirdiği hayatlara ulaşmanın yollarını ararken kendi değerlerimize yabancı kaldık.

"Neden bu kadar kötüye gidiyoruz?" diye soruyoruz birbirimize. Bazısına göre tek nedeni televizyon dizileri, bazısına göre bilgisayar oyunları, sosyal medya, yiyip içtiklerimiz, aldığımız hava, su... Bunlar yalnızca alt başlıktan ibaret. Asıl konuşmamız gereken mevzu: eğitim. Dünya düzenini iyi ya da kötü yönde değiştirebilmenin en güzel örneğidir bence eğitim. John Watson'un o hepimize aşına olan sözünü hatırlatayım:

"Bana rastgele bir bebek verin, soyu-sopu, yetenekleri, eğilimleri, becerileri, vesaire ne olursa olsun, ondan istediğim şeyi yaratayım: bir doktor, avukat, tüccar, hatta bir hürsüz, bir katil."

Bir dönem, özgürlük düşkünü pedagogların iki dudağı arasında büyüttük çocuklarımızı. Duvarları renkli kalemle çizdiler gönüllerince, "yaratıcılığı gelişir" dedik; "prensesim", "paşam" diye seslendik, "kendilerini ezdirmesinler" diye savunduk; arkadaş olmamız söylendi onlarla, hepsini dert ortağımız yaptık kendimize. Egonun ve narsisizmin hegemonyasına bir nesil eklemeye işte böyle başladık.

Kan bağımızın olduğu herkesi koşulsuz sevebilmeyi ve saygıda kusur etmemeleri gerektiğini öğrettik bazılarına. Susarak uslu durabilmeyi başarı sayan başka bir nesil yetiştirdik. Kendi gölgesinden korkan, sonraki günün bir önceki gündən daha kötü olmaması için umutlanan, cinsiyetini unutmmuş bir nesil...

Dijital platformların dünyasına ellerimizle yerleştirdiğimiz başka bir nesil daha var. Teoride iyi fakat aksiyonda berbat olan neslin sorumluları farklı kişiler değil elbette.

Özellikle de kâğıt üzerinde varlığını sürdüren ölü evliliklerin içinde, birlikte yenen bir akşam yemeği ne kadar döndürebilir bir çocuğu gerçek dünyaya?

Ucu bucağı olmayan bir bilgi çöplüğüne düşürdü bizi bu yeni çağ. Doğru ve yanlış birbirinden ayrılmaz oldu. Neler okuduysak onları gördük. Neler ürettiyssek onların gazabına uğradık. Uğruyoruz da.

"Özgürlük" kavramının sınırlarını genişleterek tekrar servis ettik. Birbirimizin özgürlüğünü gasp etmeden yaşamayı özgürlük sandık. Samiyoruz da.

Ülkemizin ve dünyanın ortak acı gerçeklerini konuşuyoruz. 21. yüzyılda. HÂLÂ. Kölelik gibi, savaş gibi, ırkçılık gibi, cinsiyetçilik gibi çözüme ulaştıramadığımız meseleleri konuşuyoruz. Bunları konuşurken de yapılan zulümlere ses çıkartmadan hayatımızın akışına teğet geçmesi için dualar ediyoruz. Acılar paylaştıkça azalır diyoruz ama başkalarının acılarına alışmak hep daha kolay olmuyor mu? "Acı duyabiliyorsan, canlısın. Başkalarının acısını duyabiliyorsan insansın." demişti Tolstoy. Bizim asıl yitirdiğimiz şey, insanlığımız.

Büyümenin yalnızca okumaktan ibaret olmadığını anlayabildiğimiz günlerdeyiz. Okul diye adlandırılan eğitim ve öğretim kurumunun yanında olması gereken, belki de en büyük öğretmen olan "doğa"dan ilham alma; insanlık ve yaratılış adına borç bilinmeli. Nereden gelip nereye gideceğimizi, giderken de hangi sıfatları arkamızda bırakacağımızı çocuklardan önce biz ebeveynlerin düşünmesi gerek.

"Çünkü çocuklar, göremeyeceğimiz bir zamana gönderdiğimiz canlı mesajlar."

Mesajlarımızı en güzel temennilerle geleceğe aktarabilmek dileğiyle...

Esra Koyuncu

SSS

ÖZEL DOSYA

Yağmur AYAN

ygmrayan

Güçlü Mizahı ve Alaycı Diliyle Feminist Bir Yazar: Sevgi Soysal

“Bütün kadınca bilmeyişlerin tek adı” diye tanımlamıştır Sevgi Sosyal, Tante Rosa’yı. Kitap, onu tanıyanlar için de önemli bir yere sahiptir. Öyle ki, kızı Funda Soysal, annesini, “kitaplarıyla en çok da Tante Rosa ile tanıyıp sevdiğini”, dile getirmiş. Eser, yazarın ilk kitabı değildir belki ama bize bir taraftan da yazarı tanıtır.

Tante Rosa, yabancılıkla (yerli bir eser olmamakla suçlanmış), kimilerine göre bir hikâye kitabı, kimilerine göre kısa bir roman olarak değerlendirilmiştir. Kitap birbiri ile ilintili toplam on dört öyküden oluşmaktadır. Ayrıca adından da anlaşılacağı gibi Sevgi Soysal bu eserini kaleme alırken anneannesinin yaşamından ve özellikle de teyzesinin kişiliğinden esinlenmiştir. Anneannesinden, teyzesinden hatta kendisinden de izler vardır Tante Rosa’da.

Sevgi Soysal’a dair değinilecek çok şey var, sayfalara sığmaz... Kalemim yettiğince anlatacağım. Çok

da uzatmadan başlayayım: Aslında onu, sadece bir yazar olarak tanımlamak yanlış olur. Çevirmenlik, program uzmanlığı ve gazeteciliğin yanı sıra Dost Dergisi’nde sanat haberleri yazarlığı da yapmıştır. 1965-69 yılları arasında Yeni Dergi’de ve Papirüs’de öyküleri yayımlanmıştır. Program Uzmanlığı görevi ise TRT’dedir. Ben kendisini anlatırken genel olarak yazar kimliği üzerinde duracağım.

Yazar, savaşların savurduğu neslin çocuklarından biridir. Selanik doğumlu bürokrat-mimar bir babanın ve Alman bir annenin kızıdır. Ailesinin üçüncü çocuğu olarak 1936 Eylül’ünün son gününde dünyaya gelmiştir. Kendinden sonra aileye üç çocuk daha katılmıştır. O dönemde, ailenin en aykırı çocuklarından biridir. Kişiliğinde, annesinin ve babasının en renkli ve güçlü tarafları görülür. Dansa, müziğe, edebiyat ve sanata düşkündür. Bu düşkünlüğünü annesine borçludur, çevirmenlik mesleğini de

öyle... Babası ise birçok hobisi olan, tutkulu bir adamdır.

Annesi Aliye Hanım’ın dünyaya gözlerini açtığı anda aldığı adı Annelese Rupp’tur. Sevgi Soysal’ın annesi, babası Mümtaz Bey ile yaşadığı büyük aşktan sonra Müslüman olmuş hatta Alman vatandaşlığını bile bırakmıştır. Annelese de böylece Aliye adını almıştır. Aliye Hanım Türkçe’yi geç öğrenir, evde çocuklar ve eşler birbiriyle hep Almanca konuşur. Aliye Hanım, 1942-43 yılları arasında üç kardeşin (Kaya, Gönül ve Sevgi) baskısı karşısında hızla Türkçe öğrenmek zorundadır. Çünkü bu yıllar İkinci Dünya Savaşı yıllarıdır. Sokakta Almanca konuşan ebeveynlerinden rahatsız olurlar. Sokaktaki diğer çocukların dilinden hiç düşmeyen iki sözcük vardır: Gâvur ve Almanlar. Kendilerini diğer çocuklardan farklı görmek istemeyen kardeşler dil öğrenme sürecini başlatır.

Aliye Hanım, Türkçeyi öğrenmeye çalışırken, konuşmasındaki yanlışları düzeltmek için şiir çevirileri yapar. Eşine aşk şiirleri söylemeye ve yazmaya başlar. Sosyal ise babasını annesinden kıskanmaya başlayınca babasına şiirler yazmaya başlar ancak akrabaların olur olmadık yerlerde şiir okutmaları onu küçük bir kız çocuğuyken soyunduğu şairlikten soğutur. Ama ilerleyen dönemlerde eserlerindeki şairaneliği fark edeceğizdir. Sosyal, gözlemci yapıya sahip bir çocuktur; bu gözlem süreci de ailesini inceleyerek başlamış diyebiliriz. Ayrıca hiç şüphesiz özellikle ailesindeki kadınlarda gözlemleri sonucunda farkına vardığı ilk şey cesarettir. Bu da ilerleyen dönemlerde, özellikle karakterlerinde, eserlerine yansiyacaktır.

Yaşamının büyük bir kısmını Ankara'da geçirmiştir. Ortaokul ve liseyi Ankara Kız Lisesi'nde okumuştur. O büyürken Ankara da bir taraftan büyüyordur. Sevgi Sosyal'a göre bu şehir sakat bir biçimde büyümektedir. Edebi kişiliğine ve eserlerine baktığımızda Ankara'nın gelişimine ve atmosferine dair birçok şeyle karşılaşırız.

İlk evliliğini genç denecek bir yaşta Özdemir Nutku ile yapar. Henüz on dokuz yaşındadır. Bu sırada Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde Arkeoloji bölümünde okumaktadır. Sonrasında iki evlilik daha yapacaktır. İkinci evliliği ise 1965 yılında oyun yazarı Başar Sabuncu ile olur. Kendisi ile "Zafer Madalyası" adlı oyunda tanışacaktır. Sevgi Sosyal'ın ilk ve tek tiyatro

deneyimi bu oyun olmuştur. Adını çokça zikrettiğim "Tante Rosa" eseri Sabuncu soyadı ile yayımlanacaktır.

Yeni gerçekçidir. Akımdan izler taşıyan yazıları ve öyküleri Dost, Yelken, Ataç, Yeditepe ve Değişim dergilerinde yayımlanmıştır. Toplumcu-gerçekçi yazarlardandır. Yazarlık serüveninde – eserlerinde- konuları alış biçimini incelediğimiz zaman 12 Mart öncesi ve 12 Mart sonrası kaleme aldığı öykü ve romanlarda belirgin birtakım farklar olduğunu görmekteyiz. Kadının (anne, eş, genç kız) bilinçlenme-gelişme sürecini ilk eserlerinde çok daha yoğun bir biçimde sergilerken, bu durum 12 Mart sürecini izleyen eserlerinde sosyalist bilinçlenme sürecine dönüşür.

Bir dipnot düşmek isterim: Okuduğunuz bu dosyayı oluştururken bir şeye şaşırıldığımı fark ettim; birçok dönemi işlediğimiz lise edebiyat derslerinde Sevgi Soysal adının geçtiğini hayal meyal hatırlıyordum. Buna rağmen sanırım onun yazısına çok kısa değinmiştik ya da söz konusu bile olmamıştı. Belki de o, unutturulmaya çalışılanlardandı.

O, toplumun kadına biçtiği rollerden ziyade anlatılarında cesurca bir tavır sergiler. Varoluşçuluk anlayışını benimsemiştir ve eserlerinde buna dair izler görürüz. Sevgi Soysal'ın yapıtlarını incelediğimizde -özellikle erken dönemde yazdığı eserler- kadın kimliğini ön plana çıkarmaktadır. Tutkulu Perçem, Tante Rosa ve Yürümek adlı eserlerinde bunu net olarak görürüz. İlk kitabı Tutkulu Perçem 1962

yılında yayınlanmıştır. Ardından Tante Rose gelmektedir. İki kitabın birbiri ile birçok yönden benzerlikleri olsa da bazı yönlerden ayrıldığını görürüz. Tutkulu Perçem'de isimler yer almaz, Tante Rosa'da ise ana karakter de dahil birden fazla isimle karşılaşırız. Farklı yönlerine değinecek olursak en belirgin özelliklerden birisi Tante Rosa'nın sevgi arayışında bir karakter olmamasıdır diyebiliriz. Diğer bir unsur ise hayalciliktir; Tante Rosa çocuklukta bir prensistir ve prensini arar. Tutkulu Perçem'de ise böyle bir hayalciliğe rastlamayız. Kitabın genelinde değil ama çoğunluğunda ağırlıklı bir durumdur bu. İlerleyen yaşlarda, özellikle de başından bir evlilik geçtikten sonra erkeklerden öğrenmeye başlar Tante Rosa. İki eserin anlatı biçimine değinecek olursak; Tutkulu Perçem, Tante Rosa'ya göre

çok daha imgesel, sembolik ve yoğunudur.

Müstehcen bulunan romanı Yürümek 1970'de yayımlanır. Romanda çocukluk ve ilk gençlik yıllarının, ilk evliliğinin ve boşanmasının, yeniden aşık olmasının izlerini, özetle yazarın, 69 sonuna kadar olan serüvenini görürüz.

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'ni 1973 yılında yayımlamıştır. Eserde, birbirinden bağımsız gibi görünen insan portreleri zekice bir kurguyla bir araya getirilmiştir. Ankara'da, çürüyen bir kavak ağacının yere düştüğü bir buçuk saatlik bir zaman dilimi boyunca civarda olan insanların hikâyeleri, birinin bittiği noktada diğeri başlayarak ve geriye doğru bakışlarla metin zenginleştirilerek anlatılmıştır. Yazarın üçüncü romanıdır. Eser, 1974 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı almıştır.

Soysal, en çok da 12 Mart ile anılır, 12 Mart döneminin yazarlığı üzerinde de derin izler bıraktığını görürüz. Yazarın, tanıdığı tanımadığı kim varsa 12 Mart ile beraber 'içeri' alınmıştır. Bu süreçte çok dikkatli davranmaya çalışan yazarın eşi Mümtaz Soysal da Mamak'tadır.

Çok geçmeden 'içeri' alınanlar arasında Soysal da olacaktır. Tutukluluğu zamanında, sekiz ay boyunca Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'nda kalmıştır.

Soysal'ın tutuklanma sebebi olarak kimliksiz dolaşması ve sıkıyönetime karşı gelme gösterilir. Hâlbuki yazar değil kimliksiz dolaşmak çantasında iki kimlikle birden dolaşmaktadır.

Mahkeme salonunda mesleği sorulduğunda "yazar" diye yanıtlar lakin mahkeme görevlileri arasında fısıldaşarak "demek işsiz" diyerek kayıtlara "ev kadını" olarak işlemişlerdir. Gözlemlerine Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'nda da devam edecektir. Başka bir hayata dair öğrenilebilecek her şeyi öğrenmek, sorabileceği her şeyi sormak ister.

1972'de cezasının tamamlanması için altmış beş günlüğüne Adana'ya siyasi sürgüne gönderilir.

Politika gazetesinde tefrika edilen cezaevi anıları Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu başlığıyla 1976'da kitaplaştırıldı.

Şafak romanında, 12 Mart dönemini öncesi ve sonrasıyla ele alır. Belki dönemin karanlık şiddetinin egemenliği, sert çatışmalar, politik cinayetler, yapılan seçimlerin yarattığı düş kırıklıkları sürmektedir ama Şafak bunlarla doğrudan değil de, dolaylı bir ilişki içinde kurulmuştur.

Vefatı maalesef ki, günümüzde dahi ölüm oranı en yüksek kanser türlerinden biri olan meme kanserinden olmuştur. 1975 sonbaharında bir memesi alınmıştır. 76'da yayımladığı Barış Adlı Çocuk'ta hem hastalık izlenimlerini hem de 12 Mart sonrası anlatan öykülerini toplamıştır. Kitap, yazarın 1968-76 yılları arasında yazdığı öykülerinin arasından, toplam on üç tanesini içermektedir. Sevgi Soysal'ın bize bıraktığı son eseridir. Aynı yıl tedavisi için eşi Mümtaz Soysal ile Londra'ya gitmiştir. Ölümü 22 Kasım 1976'da İstanbul'da olmuştur. Ayrıca üzerinde çalıştığı Hoş geldin Ölüm'ü tamamlayamamıştır. Kızı Funda Soysal ise annesini kaybettiğinde henüz bir buçuk yaşındadır. Kırk yıllık kısa denebilecek bir

ömre çok şey sığdırdı, Türk edebiyatında yenilikçi bir yazar olarak zihinlere kazınmıştır. En üretken olduğu 70'lerde kendisini kaybetti. O olmasaydı edebiyatımızda bir yanımız eksik kalırdı diye düşünüyorum. Biz okurların ve edebiyata düşkün herkesin...

Ziyaret etmek isteyenlere, kütüphane meraklıları için de güzel bir önerim olacak. Eğer henüz haberiniz yoksa İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2022 yılında Taksim'de açmış olduğu Sevgi Soysal Kütüphanesine bir uğrayın derim. Ayrıca doyumsuz bir manzarası var.

ESERLERİ

Tutkulu Perçem -1962 (Öykü)

Tante Rosa-1968 (Uzun Öykü/Roman)

Yürümek-1970 (Roman)

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti-1973 (Roman)

Şafak-1975 (Roman)

Barış Adlı Çocuk-1976 (Öykü)

Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu-1976 (Anı)

Bakmak-1977 (Derleme)

Radyo Konuşmaları-Hoş Geldin Ölüm-1980 (Röportaj)

Türkiye'nin Kalbi Kabul Günleri-2014 (Makale)

Venüslü Kadınların Seriüvenleri-2017 (Tiyatro)

Tekliğin Türküsü-2018 (Öykü)

KAYNAKÇA

Kurdakul, Şükran. Düşün ve Edebiyatımızda Şairler ve Yazarlar Sözlüğü. İstanbul: Türk Klasikleri Serisi Yayınları, 1983

Soysal, Sevgi. Tante Rosa. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013

Doğan, Erdal. Sevgi Soysal-Yaşasaydı Aşık Olurdum. İstanbul: Everest Yayınları, 2003

Şahin, Seval. "Ne Güzel Suçuyuz Biz Hepimiz!" - Sevgi Soysal İçin Yazılar. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013

<https://birikimdergisi.com/guncel/11059/kocalarini-nenlerini-bilmemelerini-birakip-yurumek-sevgi-soysalin-tutkulu-percem-inde-yurumek>

<https://www.typelish.com/b/sevgi-soysalin-tante-rosa-ve-tutkulu-percem-adli-eserlerinde-kadin-sorununun-karsilastirmali-olarak-100617>

https://iletisim.com.tr/kisi/sevgi-soysal/5614?srsltid=AfmBOoQOAKDtx1GvAA5x5NIDjrrP-47WVVV_pVw9UVi80QP03vOSUPglq https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeni%C5%9Fehir%27de_Bir_%C3%96%C4%9Fle_Vakti

<https://www.milliyet.com.tr/pazar/canim-bir-seylerle-sikilmisa-annemin-kitapları-bana-iyi-gelir-224657>

<https://iupress.istanbul.edu.tr/journal/tuded/article/sevgi-soysalin-yenisehirde-bir-ogle-vakti-ve-yildirim-bolge-kadınlar-kogusu-metinlerinde-anlatıcının-ironik-tutumu>

<https://repository.bilkent.edu.tr/items/cd06cafe-2539-493c-bfc1-047c99a6f80d>

https://www.youtube.com/watch?v=plD91JB_Atk&t=1s

<https://www.youtube.com/watch?v=WRAY0m6xgZM>

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/soysal-sevgi>

<https://iletisim.com.tr/kitap/baris-adli-cocuk/7760>

<https://www.youtube.com/watch?v=kSPRkZAPe28>

ŞİİR

Şarabın Gözyaşı

Kaburgamdaki sırra üfleyerek,
terkin dayanılmaz çığığına, kuyudaki ateşe.

Gölgenin ucuna iştirilmiş ağır
gecenin kör ahı, suyun dokunmadığı cinnetim.
Yapay cennetlerden geçtim ben. Alevin çatalında
durdu gün, izinden gittim salyangozun. Çıkamadım
yangınımdan.

beni bırakın

Giremedim hiçbir kapıdan ve kabul görmedim
öylece baktım, vitrinleri izleyen çocuklar gibi.
Merak ettim, içerdeki her şeyi ve herkesi.
Dışındaydım ölümün ve yaşamın.
Yangındır üzerimde taşıdığım, sıçramasını
kıvılcımım. Duydum her güzel sözü
ve dokundum yüreğimin eğilişine
çarmıhta kesif kan kokusuna.

Yankısıdır susku, çığıklarımın. İnanmadım hiçbir
masala ve iyiliğin mutlak zaferine. Mutlu son-
hikâyelerde olmaz yalnızca, terli hayvan boşalımdır o
dedim. Dedim ve yürüdüm kendi sonuma.

Yağmur yağınca fahişeler nereye dökülür? Siz ilkin
onu söyleyin çocuklara. Büyük yanılıdır yaşamak
ve tehlikeli bir kurmacadır içindeki her şey.
Günlerce bir kapiya baktım, baktım, bir şey söylemek için.
Kök salmadım ama burada yaşadım ben!
Kuşkusuz ki, insan bir bekleyiştir
ve sevgi mezarlığıdır kalbi.

Derdinizi dert edindimdi. Şimdi bırakıyorum
suyun kenarına. Mahvımdır, göz suyumdur bu lâv
zehrölda da aktı içimden. Yutkunamadım.
Acım, içimde hapistti. Kırdı iskeletimi
döküldüm boşluğa.

Ateşin kutsal nehrine bırakın beni. Ve orada
bütün kargışlı ruhların çığıklarını dinleyin
İnsanın büyük kavgasını, şarkısını ya da.

Sustum kendime
ve her şeye

Beni yakın
kimse doğuramaz artık beni.

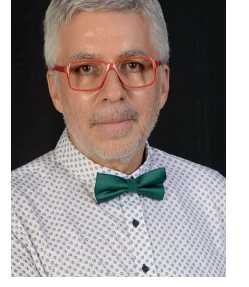
Kaplan

kaplanloji

ÖZEL DOSYA

Pınar ÇEKİRGE

pinar_cekirge

Işıl Yücesoy ve İZİNİNLE

İzzeddin Çalışlar'ın yazdığı, Arsen Gürzap'ın yönettiği, fotoğraf ve afiş tasarımını Şahin Tuhun, ışık tasarımını Önder Arık, dekor tasarımını Ethem Özboru, stüdyo/müzik kayıtlarını Berkan Kaya'nın üstlendiği "İzinle" adlı müzikal oyunla Işıl Yücesoy yeniden tiyatro sahnesine döndü.

Tanıtım ilanında okumuştum, şöyle diyordu sanırım: "Oyun tek kişilik. Ama ışıklar söndüğünde, perde açıldığında, salonda kaç kişi varsa o kadar kişilik olacak."

Herkesin mutsuzluğunu öbürüne yüklediği zamanlarda, söylenecek sözünü sanatıyla söylemiş, lafını esirgememiş. Gün gelmiş, yumruklarını sıkıp, tırnaklarını avuçlarına geçirmiş, yutkunmuş. Hiçbir koşulda küsüp tepsihböceği gibi kendine dönmemiş. Beylik tarza, klişeleşmiş üsluba, havı dökülmüş yorumlara sırtını dönüp yürümüş her defasında.

Ansızın üstünde su damlaları ışıldayan erguvanları fark etmiş bir gün... Yüzyıllar yaşamışçasına yorgunluğu geçip gitmiş o an.

Eşinden ayrılmıştır. Kızı Meneviş henüz çok küçüktür. Çaresiz, yalnız, kırılmış hissetmektedir. Birden salondaki boy aynasına takılır gözü. Konyak rengi bir ışık düşmüştür duvara. Garip bir türbülans içindedir sanki. Bir yeraltı isyanı çoğalmaktadır içinde. Sular çoktan kararmıştır. Neredeyse bol yıldızlı bir başka yaz gecesi daha. Kıyasıya yalnız ve upuzun bir gece... Hep ve nedense buğuyla örtülü, bedeli çoktan ve defalarca ödenmiş Bütün o seneler. Her gün yeni bir bozguna, düş kırıklığında yaşamak mı? Hayırrrrrrrr.

Aynadaki yansısını ayırmasar birden. Tükürür... Ve şiddetli bir tokat patlatır yanağına. "Kendine gel Işıl!" diye haykırır.

Aynada gözlerine baktı. Gözlerinin ta içine. Gözlerinde şaşkınlık, elem, korku, hüsrana vardı. Korkmuştu. Ne tuhaf, neden olduğunu bilmiyordu ama korkmuştu. Kadere düğüm attığı o tokat. Unuttuklarını hatırlıyor, hatırladıklarını unutuyor gibiydi. Yıllanmış birikintiler arasındaydı dakikalardır. Belki bir zaman kaymasıydı bu. Ürperdi.

Yüzü gözyaşları içindedir. Tam da şimdiki zamanla dün, yarın arasında bir metcezir dalgasının savrulmasına bırakacakken hayallerini, umutlarını... Serinlikle birlikte keskinleşen sardunya kokusunu hisseder o an. Yerçekiminden kurtulmuş gibidir. Dişlerini sıkıp çenesini dikleştirir. Işıklı mavi gözlerinden gölgeler gelip geçer. Sonrası, gerilerde kalmış bir şeydir aslında, hiç dönülmeyecek bir şey. Hayatın en sert kreşendolarından biri...

Şafak söküyor. Gün ağarıyordu. Cadde boştu. Işıklar sönmüştü çoktan. Yüzündeki tebessüm, içindeki acıyı gizlemeye yetmiyordu. Bakışları bulutlandı birden. Gözlerindeki yağmur bulutlarını parmağının ucuyla dağıttı.

Hava soğuktu. Sabahın sisi iniyordu denizin üzerine.

Şimdi düşünüyorum da hiç kuşkusuz en önemli yorumcularımızdan biridir Işıl Yücesoy, tümüyle kendine özgü bir yorum. O yorum dün olduğu gibi, bugün de erişilmezliğini, benzersizliğini koruyor. Kaç kuşağı peşine takarak üstelik. Ve her kuşağı kendisine hayran bırakarak. Her yorumladığı karakterle varlığını yeniden yaratan, hayatın her katında cesurca dolaşabilen bir estet. Kabına sığmaz bir enerji sağanağı. Sahnede, kamera karşısında, mikrofon başında, radyoda 'arkası yarın'larda, gazino kulislerinde, defalarca başka biri olarak doğup başka biri olarak yaşadı Işıl Yücesoy. Ve yaşamaya devam ediyor.

2016 yılında Yavuz Pak ile gerçekleştirdiğimiz "Dionysos'un Çocukları" (*) adlı röportaj serimize konuk olmuştu Işıl Yücesoy. Sadece müzikten, televizyon dizilerinden, "Unutursam Fısılda"dan değil tiyatrodan da konuşmuştuk.

"Güzel Sanatlar Akademisinde Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencisiydim. Bir gün bana

'Çok fazla yeteneğin yok resim sanatında' dedi. O gün tuvali sonsuza dek bıraktım ve bir daha da elime almadım...'

"Muazzez (Kurtoğlu) Halam 'seninle konuşmak istiyorum', dedi. Tiyatroya yeteneğim olduğunu fark ettiğini, neden oyuncu olmak istemediğimi, sordu. İyi de çocukluğum babamın görevi nedeniyle Kırklareli'nde geçtiğinden ancak iki piyes izleyebilmişim o tarihe kadar. Tiyatro o kadar uzaktı ki bana..."

"Konservatuar sınavlarına girdim ve yirmi iki kişi içinde ilk on bire girerek kazandım imtihanı. Konservatuarda çok çalıştım ve birincilikle mezun oldum. Hocam Cüneyt Gökçer'in emriyle opera bölümüne de devam ettim bir süre. Hatta opera bölümündeki hocalarım 'Işıl seni Almanya'ya göndeririz, dünya çapında bir ses olursun' dediler. Çünkü sesim ender bulunan bir 'alto'ymuş. Doğrusu ya, operayı çok fazla sevemedim nedense. O yüzden bu teklifi reddettim. Şimdi bile çok fazla opera dinleyemem mesela. Ama hayat ilginç sürprizlerle dolu. O dönem çok ciddi bir opera eğitimi almıştım. Yıllarca tiyatroculuk yaptıktan sonra Egemen Bostancı ile müzik hayatına atıldığımda o yıllar boyunca edindiğim opera sesimi kaybetmek, yok etmek için bir operacı hoca ile çalışmak zorunda kaldım yeniden. Hatta ilk plaklarıma bakarsanız, bariz bir opera tınısı görürsünüz...E, olacaktı artık o kadar."

1969'da Ankara Devlet Tiyatrosu'nda "Yeryüzü Cenneti" ile izleyici karşısına çıkar Işıl Yücesoy. Sonrasında; "Kanlı Düğün", "Haydutlar", "Tamirci", "Yollar Tükendi", "Sarı Naciye", "Üç Kuruşluk Opera", "Yedi Kadın", "Saksağandı Jülyet", "Yaşar Yaşamaz", "Abdülcambaz", "Giydirici", "Çardaş Fürstin", "Orkestra", "Küçük Adam Ne Oldu Sana"...

"Devlet Tiyatrosu'ndan dört kere istifa ettim, biliyor musunuz? Yapı olarak, hayatım boyunca, midemden kimseye bağlanmadım, müdana etmedim çünkü. İlk istifam Recep Bilginer'in 'Sarı Naciye' oyunu esnasında oldu. 'Sarı Naciye'yi oynayacağımı düşünmüştüm ama bana 'Boyalı Ayşe' rolünü uygun gördüklerini öğrendim. Tekin Akmansoy sahneye koyuyordu oyunu. O kadar bozuldum ki bu role, istifamı verdim hemen. Çünkü ben diyalekt bilemem, hiç çalışmadım bu konuda ve hala da bilmem. Bana trilyon verseler, Urfalı bir kadını oyna deseler yapmam, yapamam. Her insanın bir alanı ve yeteneği var sonuçta. Provalara gitmedim. Bir akşam Bayazıt Gülercan ile Tekin Akmansoy bana geldiler, ellerinde bir şişe şarap ile. Tekin Akmansoy, 'İstifa etmekle çok iyi etmişsin. Senin gibi yüzlerce tiyatrocü var zaten. Sen şarkı falan söyle, daha iyi olur' dedi. Bu sözlerle daha da sinirlendim tabii. Meğer beni çok iyi tanıdıkları için, mahsus üzerime geliyormuş, ikna edebilmek için."

İstifadan vazgeçtim. Sonrasında her gece eve gelip özel olarak çalıştırdılar beni ve prömiyerde o Adanalı kadın tiplerini büyük bir başarıyla canlandırdım. O kadar ki, Recep Bilginer'in 'Sarı Naciye' adlı oyunu, Recep Bilginer'in 'Boyalı Ayşe' oyunu diye anılır oldu. İnsanlar 'Boyalı Ayşe'ye yer var mı diye konuşuyorlardı gişeye. Megalomanca bir şey değil bu söylediğim, dönemin tanıkları hala yaşıyor, sorabilirsiniz. Çok çalışkan ve inatçı yapıma borçluyum bu başarıyı."

"Yeniden Devlet Tiyatrosu'na geri dönmek istiyordum fakat 'beni geri alın' demek de zoruma gidiyordu doğrusu. Halamla konuştuk. Bu kadar rol oynamışım, bu kadar tecrübeliyim. Tamam, istifa ettim ama onlardan

teklif gelmeden gitmem, dedim. Tiyatro kurmak istediğimi söylediğimde 'Sen delirdin mi' dedi halam. O sıralarda Fikret Hakan ile film yapıyordu. Onun da tiyatro kurmak istediğini söyledi bana. Fikret Hakan ile konuşup anlaştık. Sonrasında Erol Günaydın da katıldı kadroya. Rahmetle anıyorum Erol Günaydın'ı. Ona 'Erol Ağabey, ben bu işi Devlet Tiyatrosu'na dönebilmek için yapıyorum. Benim elimi tut, beni ayağa kaldır, sakın beni yere çakma ne olur' dedim. Nur içinde yatsın, bir tek gün devlet tiyatrosu tarzından ayrılmadı karşımda oynarken. Ve çok ses getirdi 'Saksağandı Jülyet' oyunu."

"Hemen ardından Cüneyt Gökçer bizzat kendisi gelip, 'İstifanı kabul ettiğim için özür dilerim'

dedi ve eliyle dilekçemi yazdı. Sahneye koymak üzere olduğu 'Tamirci' adlı oyunla Devlet Tiyatrosu'na davet etti. Zafer Ergin ile karşılıklı oynayacaktık. Aynı oyunun provalarında Cüneyt Gökçer'e karşı çıktım. Finalde tamircinin karşısında diz çökmemi istiyordu ancak beni buna ikna edemiyordu zira rolümün böyle bir gerekliliği yoktu bana göre. Kendisini kırmamak için tüm provalarda onun istediği gibi eğildim tamircinin karşısında ama prömiyerde dimdik ayakta bitirdim oyunu! Çünkü hocam beni tersine ikna edememişti. Canım Hocam, perde kapandığında, tek laf etmedi bu konuda. Karşılıklı restleşmiştik, o kadar."

"Macide (Tanır) Hanım gerçekten çok özel bir sanatçı, çok yetenekli, çok titiz, prensipleri olan bir insandı. Kendisiyle Federico Garcia Lorca'nın 'Kanlı Düğün'ünü birlikte oynama şansım da olmuştu. Ben onu çok sevdim ve saydım, o da beni gerçekten çok önemsendi. Bizim işimiz usta çırak ilişkisidir. Hiçbir okulda öğrenemeyeceğiniz şeyleri, bir bakarsınız ki, bir ustanın fark etmeden öğrenivermişsiniz. Arthur Miller'in 'Orkestra' adlı oyununu çalışıyoruz. Rejisörümüz Arsen Gürzap benden bir çılgılık istiyor... bana inanın, bir ay kadar o sesi aradım. Olmuyor, bir türlü olmuyor derken günün birinde 'Tamam,' dedi Arsen. 'Tamam, işte bu çılgılık...' Haydi, bu defa onu oturtmak falan filan... akşama kadar inanılmaz derecede yoğun bir tempoyla çalıştık... o gece ben de Allah rahmet eylesin çok yakın dostum Devlet Tiyatrosu sanatçısı Umut Demirdelen'in evine davetliyim. Umut'un yaş günü. Neyse kalktım davete katıldım, kalabalık bir ortam... bir baktım, Macide Hanım baş köşede oturmuş en kraliçe haliyle. Elinde bir kadeh içki... selamlaştık falan, geçtim oturdum yanına. 'Ay,' dedim 'Macide Hanım ya, bugün başıma gelenleri bir bilerseniz ne meslek seçmişiz biz, Allah aşkına bir çılgılık için taş üstüne taş

koyabilmeye uğraştım bütün bir gün ve şükür sonunda bulabildim.' Şarabından bir yudum aldı, arkadan sigarasının dumanını yüzüme doğru usulca savurdu. 'Maşallah, ne kadar yeteneklisiniz Işıl Hanım, biz hayatımız boyunca kum üstüne kum koymaya çalıştık, illa Maşallah siz taş kadar gelebilmişsiniz.' Aman Allah'im, nasıl büyük bir hakaret, ne diyeceğimi, ne söyleyeceğimi şaşırdım o an. Çok sinirlendim ve masada oturamadım. Evli barklıyım, çoluğum çocuğum var bu nasıl bir hakarettir, yaşımı başımı almışım, kendimce fena olmayan bir tiyatro oyuncusuyum... o gece, vallahi bilmiyorum ama, o kadar tadım kaçtı ki, anlatılır gibi değil. Ama ertesi sabah uyandığım zaman ayağım suya ermişti. Macide Hanımın bana ne anlatmak istediğini anlamıştım ve hemen telefon açtım kendisine. 'Macide Hanım,' dedim, 'Çok özür diliyorum, bana atmış olduğunuz bu tokadı ömür boyu unutmuyacağım, bana öylesi bir ders verdiniz ki, ben oldum, demenin bu meslekte hiç de yararı olmadığını öğrettiniz, teşekkür ederim.' dedim."

Yıllar geçer... Alkışlarla, başarılarla geçer bütün o yıllar. Televizyon dizileri, sinema

filmleriyle. 2001 senesinde Ayşegül Atik Tiyatrosu'nda "Gizli Bahçe", 2010 yılında İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda "King Kong'un Kızları" nı yönetir Işıl Yücesoy.

"Çok vakit geçti tiyatronun üzerinden. Belki biraz da geride kaldım. İtiraf edeyim ki emekli olduktan sonra tiyatrodaki kendimi yenileme şansım olmadı hiç. Bıraktığım yerden devam etme fırsatım olabilir mi bilmiyorum açıkçası. Yetmiş yaşındayım ve artık gençlerin ritmine ayak uydurmak da zor gelebilir bu saatten sonra." demişti sekiz yıl önce yaptığımız röportajda...ve şimdi yeniden tiyatro sahnesinde Işıl Yücesoy.

Sabahın ilk beyazlıkları ince bir tül gibi akmakta usulca. Kim bilir dallar kaçınıcı baharı taşımakta? ve bizi bekleyen kaç bahar kaldı şunun şurasında? bir çiçek dürbünü yapma zamanı artık. Ve tarihin müsvedde defterini önümüze çekip yazmaya, anlatmaya, söylemeye başlamak.

Işıl Yücesoy zamansızdır. Sanat havarisidir. Benzersizdir. Eşi, muadili yoktur. Ve hiç kuşkusuz, hayatın bize armağanıdır. Bütün hepsi bu!

ŞİİR

DUY BENİ!

Duy beni, susturma içimdeki sesleri
İçimde yıkılan yuvayı gör
Evim değilsin, barkım hiç değilsin

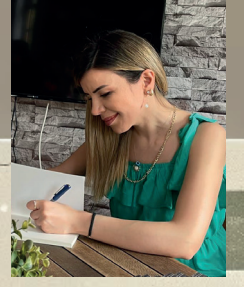
Güz kalbime akıyordu damla damla
Yol bilmesin sana geldiğimi
Zaman akmasın pınarlarına

Duy beni, susturma içimdeki sesleri
Ey aşk! Kalbimde ruhumu teslim alan
İçimdeki sızın ateşinde köz

Kaygılarımın kışı çetindir
Gidenin ardında su olmak bana
Rüzgâr olmak sana kaldı

Duy beni, susturma içimdeki sesleri
Yapraklar ruhumda dans etti
Ağaçlar rüzgâra şarkı söyledi

Sensizliğin izini sürdüm
Dağların tepelerin türküsü oldun
Ama sen ayaklarımın vazgeçtiğisin...

Şeyda BOZKURT

seydabozkurtofficial

DENEME

Savaş AŞÇI

savasascii

Sanatın topluma yansımaları her zaman olumlu mu oluyor?

Sanat ve edebiyat yüzyıllardır toplumlara fayda sağlamış, ayna olmuştur. Kimi zaman eğitmiş, kimi zaman eleştiri yoluyla yol göstermiştir. Özellikle, gerçekleri olduğu gibi aktararak yapılan toplum eleştirisi içerikli eser çok fazladır. Okur veya seyirci ise bu eleştirilerden çoğu zaman alması gereken mesajı almış ve içindeki yanlışları veya çarpıklığı düzeltmeye çalışmıştır. Günümüzde, ülkemiz için bu durum artık söz konusu değildir. En azından benim düşüncem böyle. Bunu bazı örneklerle açıklamak istiyorum. İlk olarak edebiyat üzerinden gideyim; toplumda okuma oranı oldukça düşük ve maalesef bu kitle içerisinde okuduğunu anlama oranı da yeterli

seviyede değil. Bir "okur" Sabahattin Ali'nin bir eserini okuyup yazarın düşük ahlak seviyesinde olduğunu düşünebiliyor. Çünkü düz okuyor ve yazarı okuduğu karakter zannediyor. Her eser düz okunmaz. Alt metinlerde ne anlattığına, kullandığı teknik veya kavramlara bakmak gerekebilir. Bu durumda okur, ironiyi de anlayamaz, betimleme ve benzetmelerin keyfine varamaz. Bunu sanat için düşününce iş bence daha çetrefilli hale geliyor. Özellikle ekran için girince... Çünkü televizyon veya diğer ekranlardan bir şeyler seyreden insan sayısı, kitap okuyandan kat kat fazla. Hem üretim anlamında hem tüketim aracı anlamında olanak çok fazla. "Alıcısı" bu kadar çok ve hazır olan

bir alanda üretilen işlerin kalitesinin düşmesi de söz konusu olabilir.

Hazır yemek sektörünü düşünelim; alıcısı çok ve bu da hem üretim hem tüketim hızının yüksek olmasına neden oluyor. Üretim ve tüketim hızlı olduğunda ise tüketilen şeyin yerine hızlıca yenisinin konması gerekiyor. Üretici veya bu hizmeti sunan, hızlı para akışının neden olduğu sıcaklığı koruma adına maliyeti düşürüp ürünün fiyatını artırıyor. Çünkü alıcısının hazır olduğunu biliyor. Burada üretici maliyeti düşürürken ham maddenin kalitesi de düşüyor ister istemez. Daha önce aldığı kaliteli etin yerine biraz daha ucuz eti alma yoluna gidebiliyor.

Sanatla, edebiyatla yemeğin ne alakası var, değil mi? Yemek için verdiğimiz örneği bir de dizilere uyarlayın o halde. Bir televizyon kanalının nitelikli, yetenekli oyuncu kadrosuyla özgün ve kaliteli bir dizi ekrana getirdiğini düşünün. İlk bölümde seyirciyi ekrana kilitleyebiliyor. Daha dizinin ilk bölümü bitmeden, sosyal medyada gündeme birinci sıradan giriyor. Dizilerin bir bölümlük maliyetini elbette vatandaş olarak bilmemiz zor ama sadece insan gücü olarak gider kalemlerini düşündüğümüzde set çaycısından, kostümcüsüne, asistanlardan figürasyona, ekranda görmediğimiz bir sürü emekçi çalışan var. Başrol oyuncularını daha söylemedim bile, üstelik en büyük gider kalemi de bu kısım. Nitekim hem hızlı tüketilen hem alıcısı çok hem de maliyetli bir iş. Burada senarist veya yönetmen, yani işin karar vericileri, sanat için bir şey izlemek isteyen kitleye yönelik üretim yapsa, ürettiklerini izleyecek kişi sayısı belki daha ilk bölümde dizinin yayından kalkmasına neden olacak kadar az olacaktır. Buna karşılık, sanat arayışı olmayan, genel izleyici kitlesine yönelik üretim yaptığında her beş kişiden dördü izleyecektir. Bu durum maliyeti düşürmeyecektir fakat tüketici sayısını artıracak yani alıcısı çok olacak demektir. Böyle bir ortamda ise bu işin üreticileri ekmeklerini kazanabilmek için daha çok talep gören işleri üretmek isteyecektir. Bu da genel izleyici kitlesine hizmet etmek anlamına geliyor. ‘Genel İzleyici’ deyince aklıma Cem Yılmaz’ın “Bir kavramın veya tanımın başına ‘genel’ geldiği

zaman anlam olumsuz düşer” cümlesi geldi. İzleyici kitlesi için de böyle bence. Genel İzleyici kitlesi, geniş bir kitle olmakla birlikte büyük çoğunluğunun muhakeme, sorgulama, empati eksikliği olduğunu düşünüyorum. Nedeni ise, televizyon dizilerinin neredeyse hemen hepsinde olumsuz örnek teşkil edecek içerikler olması ve izleyenlerin hipnoz olmuş gibi bu işleri izlemesidir. Hatta daha sinir bozucu olanı, dizi başlamadan bir saat önce özet vermeleri... Yeni bölüm öncesi seyircileri ekrana kilitliyorlar, bir saat özet seyrettirip sonrasında iki veya üç saat yeni bölümü izlettiriyorlar. Kimse de “ben bunca saat ne yapıyorum?” diye sorgulamıyor.

Şimdi zurnanın zırt dediği yere geliyoruz... Bence bu toplum, köy enstitülerinin kapatılması ile başlayan süreç itibarıyla sistemli olarak cahilleştirilmiş, refleksleri ve hafızası zayıflatılmıştır. Bu süreç devam etmekte olup tahminimce ülkemiz yaklaşık elli yıl sonra bambaşka bir coğrafya olacak. Coğrafi olarak, sosyolojik olarak, kültür olarak, siyasi olarak ve demografik olarak bambaşka olacağını düşünüyorum. Elbette olumsuz bir şekilde... Neden köy enstitülerinin kapatılmasını başlangıç olarak aldığımı da kısaca ifade edeyim; bizim nesil köy enstitülerini ancak siyah beyaz fotoğraflardan gördü. O fotoğrafları düşünün, aklınıza ilk gelen neler oluyor? Bir öğrencinin veya öğrencilerin elindeki enstrüman ya da halk oyunu oynayan bir öğrenci... Bu ne demek oluyor peki?

Kapatılana kadar bu yapılar Anadolu’daki çocukları eğiten, bilinçlendiren, yetiştiren kurumdu. Kapatıldıktan sonra ise bu çocuklar hem eğitim hem kişilik gelişimi olarak yetersiz kaldı. Bu yapılar aynı zamanda tarım ve hayvancılık da öğretiyordu. Ziraat öğretiyordu, zanaat öğretiyordu. Bunları öğrenemeyen çocuklar biraz büyüyüp para kazanma uğruna büyük şehirlere göç etmeye başladı. Bugün büyük şehirlerde yaşayan vatandaşların çok büyük bölümü, geçmişte anne babası veya dedesi Anadolu’dan göçmüş kişilerin evlatları. Peki böyle olunca ne oldu? Kendini tanıyamamış, keşfedememiş ve geliştirme imkânı bulamamış nesiller var oldu. Boş bir küpe altın da doldurabilirsin, ihtiyaca göre su da...

Para kazanmak için göç eden, kendini gerçekleştirememiş nesilleri uzun saatler çalıştırarak deyim yerindeyse hava ile doldurdular. Boşlukla... Nesiller böyle yetişti ve onların çocukları doğdu. Sonra onların da kendilerine benzeyen çocukları... En az üç kuşağı bu şekilde yetiştirdiler. Nihayetinde ise çok kullanışlı, cihazlara bağlı bir toplum elde ettiler. Bu elde ettikleri topluluğu ise istedikleri gibi şekillendiriyorlar. Bunu da bilerek veya bilmeyerek dizi, reklam ve çeşitli yayınlar aracılığıyla yapıyorlar. Yönetmen veya senaristlerin bunu bilerek yaptıklarına inanmıyorum, daha büyükleri bu işi kurguluyor. Onlar farkında olmadan kendilerine düşen rolü oynuyor sadece.

Edebiyattaki düz okuma konusunu ekranlara çevirirsek, seyirci izlediği şeyin eleştiri olup olmadığını algılamadan, sorgulamadan izliyor. Şiddet unsurları gözüne olumlu gelip kendi de farkında olmadan şiddet eğilimleri göstermeye başlıyor. Çünkü, dedik ya küpü neyle doldurduğunuza bağlı her şey. Her akşam farklı kanallarda şiddet içerikleri izleyen birinin insancıl olmasını bekleyemezsiniz. Rol alan oyuncu da toplumdaki bu yansımayı görmüyor veya görmezden geliyor. Durum böyle olunca, üretenin ve tüketenin memnun olduğu fakat topluma yansıması yozlaşma olan bir resim çıkıyor ortaya.

Bu durumda da sistemin istediği türde programlar ve diziler mantar gibi türüyor. Çünkü kitle buna göre geliştirildi. İşletim sistemleri başka içerikleri almıyor, mavi ekran veriyor, boş duvara bakıyorlar. Eline alıkları kitleleri de çeşitli şiddet unsuru barındıran dizilerle coşturdukça coşturuyorlar. Bireysel silahlanmanın bu kadar yoğun olduğu ve bu silahların çekinmeden sergilendiği başka bir dönem hatırlıyor musunuz? Bir mafya babasını, iyi aile babası jelatinine sarıp sunuyorlar. Aynı şekilde sokak serserisi, bir anda rengarenk hediye paketiyle sunuluyor. Genç oyuncuları zaten yakışıklılardan seçiyorlar; ambalaj önemli. Bu yakışıklıları da biraz cilalayıp parlatıp zaten uzun zaman önce uyuşturdukları kitlenin önüne çıkarıyorlar. Niteliğe, içeriğe önem vermeyen daha doğrusu muhakeme yapamayan kitle, ambalajı görünce tamamen hipnoz olup şiddet

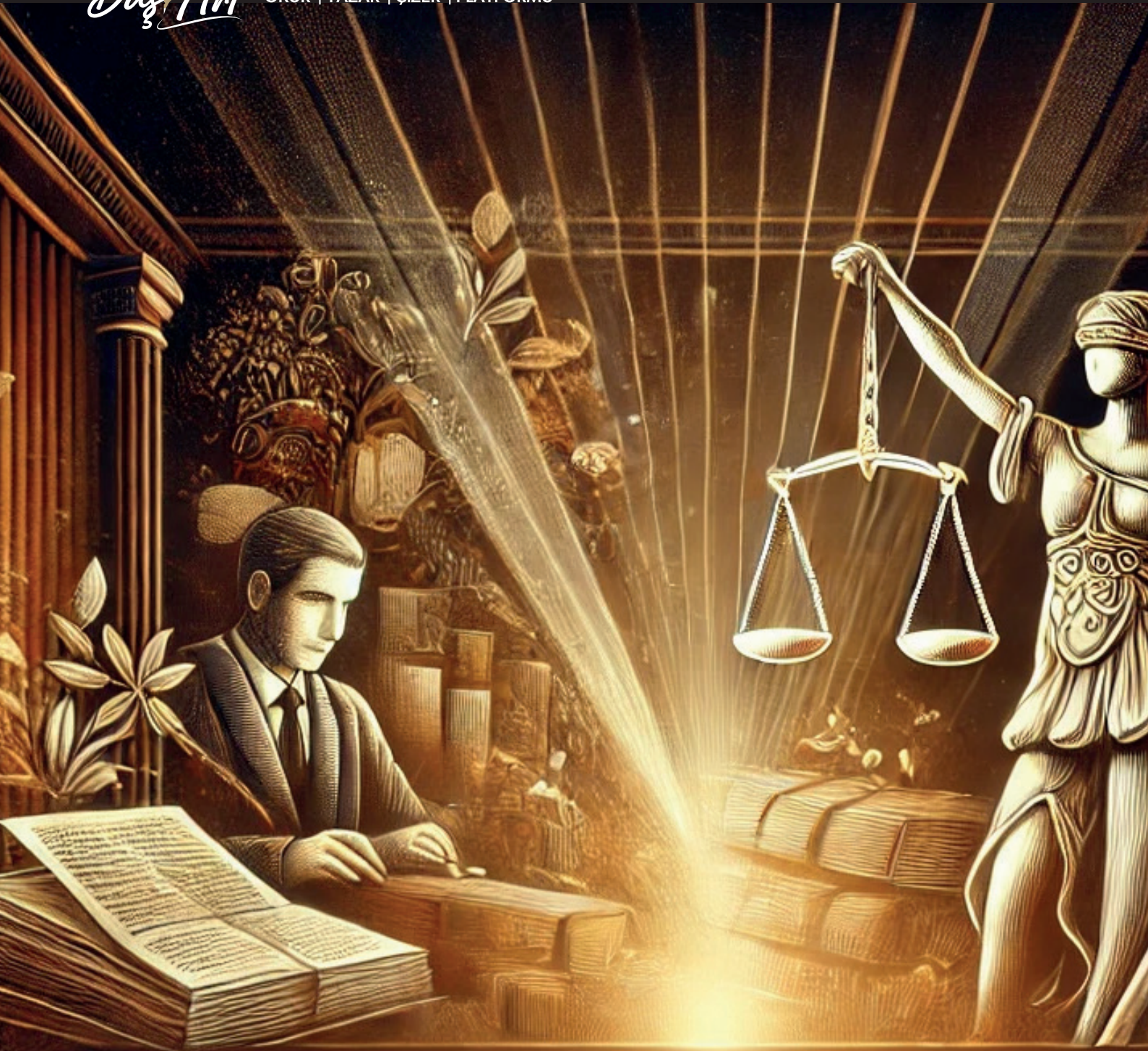
içeriklerinin olumsuzluğunu göremiyor, topluma yansımını düşünemiyor. Buraya bir parantez açmak istiyorum; oyuncularımızın yeteneklerine sözüm yok. Çok yetenekli oyunculara sahip bir ülkeyiz ama “sanatçı” kimliğini taşımamızın daha fazla meziyet gerektirdiğini düşünüyorum. İçinde bulunduğu işin toplumda karşılığını gözetmek de bunlardan biri olmalı.

Bu oyuncuları fiziksel görünüm olarak gerçek bir ödül ile ödüllendiriyorlar sanal gerçeklik dünyalarında. Oyuncu, büyük paralar kazandığı için işin arka planını, toplum yansımını düşünmüyor. Kendisi sette, kurşun üstüne kurşun sıkarken ve üzerine kurşun yağarken, karşısındaki kötü adamlara sözde iyi bir karakter olarak cezasını verirken bunun toplumda neye mal olacağını düşünmüyor. Sokak başlarında pusuya yatacak, beyninde diziden, dizideki şiddetten ve silahtan başka bir bilgi olmayan kayıp nesiller onun düşünmesi gereken bir şey değil. Yitik neslin bir ferdi olan pusucunun, yattığı pusuya genç bir kıızı düşürmesi bizim oyuncuyu ilgilendirmiyor. Niye ilgilendirsin ki? Silahı o vermedi neticede. Asayışı sağlamak gibi bir görevi de yok oyuncunun... Bunları niye söylüyorum; dedim ya toplumun büyük bölümü izlediğini, okuduğunu düz algılıyor veya bilinci düz alıyor. Bir bilim-kurgu içerisindeyiz de bu kitleyi özellikle böyle yetiştirmişler gibi ama maalesef bu bizim gerçeğimiz.

Toparlayacak olursak,

sanatçılarımızın futbol tabiri ile bir anlık topa basıp kafasını kaldırıp ne olup bittiğine bakması gerekiyor. Etrafı gözlemledikten sonra bir süre şiddet içerikli dizi veya filmlerde oynamama refleksi göstermeliler. Sanatçıya “onu yap”, “bunu yapma” gibi bir şey söylenemez elbette fakat bu toplum, en çok oyuncuları örnek alıyor. Sosyal medya takipçi sayıları bunun kanıtıdır. Özellikle “Deli Yürek” dizisi ile başladı bu süreç. Diziyi veya oyuncuları eleştirmiyorum, onlar da kimi nasıl etkileyeceklerini bilmeden kendi işlerini yaptılar ama sonuç olarak benzer dizilerin sayısı arttı ve toplum öfke dolu, nefret dolu bir hele geldi.

Özgüveni yerinde olmayan, dar görüşlü, empati ve muhakeme yeteneği olmayan birey ise olumsuz durumlara neden olma potansiyeline sahiptir. İlle de birisine doğrudan zarar vermeyebilir ama çok büyük ihtimalle totalde topluma zararı dokunan bir organizma olacaktır. Çünkü içinde bulunduğu durumu göremeyecek kadar uyuşmuş bir halde. Bahsettiğim diziler ise onun sürekli uyuşuk kalmasını sağlayan bir soğutucu görevi görmekte. Gündemimizde hayvan katliamları, çocuk ve kadın cinayetleri, tacizler, tecavüzler varken “sanatçıların da belki refleksi göstermesi gerekebilir” diyerek bu yazıyı kaleme aldım. Kim, ne gibi önlemler alır bilmiyorum fakat artık bu ülkenin hayvanı, çocuğu, kadını özgür ve huzur içinde yaşar umarım.

İNCELEME

İlayda Su GÜNER

© ilaydasuguner

Hukuka Sürüklenen Çocuklara ve Adalet Arayanlara Kurgu Öneriler

Bodrum Hâkimi | Türkan Şoray | 1976

Bodrum Hâkimi, Türkan Şoray'ın yönettiği dört filmden biriydi. Film, genç ve idealist hâkimin feodal düzenle işleyen küçük bir şehre tayin olmasıyla başlıyor ve filmde, sevgi ile adalet kavramları karşı karşıya geliyor. Sonuçta hangisinin kazandığını söyleyemeyeceğim fakat tartışmak istediğim konu aslında sevgi ve adalet duygusunun birbirleriyle hiç alakası olmaması. Sevdiğimiz birine yapılan kötü muameleye nasıl ses çıkarıyorsak, aynı şekilde sevmediğimiz birine yapılan muameleye de aynı tutumu izlemek bizi daha adil biri yapar.

Basit bir örnek vermek gerekirse kızımızın görmesini istemediğimiz muameleyi, gelinimizin de görmesine izin

vermemeliyiz. Biricik oğlumuza olan düşkünlüğümüzü bu noktada biraz geri plana atabiliriz.

Ceza muhakemesi hukukuna geldiğimizde ise birtakım farklılıklar gözlemliyoruz. 1976 yılında çekilen filmde idam cezası varken, şu an ne mutlu ki o ceza ile karşılaşmıyoruz. Bununla birlikte yargılamaya konu olan kasten adam (insan!) öldürme suçu, ağır ceza mahkemesinde çok hâkim eşliğinde görülmekte, görüş alınmaya en kıdemsiz hakemden başlanmakta.

Erin Brockovich | Steven Soderbergh | 2000

Konumuz çevre hukuku ve topluluk davaları. Değerli usul hukukçusu Ertan Yardım hocanın da dediği gibi, tüketici ile

ilgilenen kurumlar elbette ki önemli, bununla birlikte bizzat halkın kendisinin de bilinçli olması, aktif bir vatandaş olarak hakkının peşinde koşması çok önemli bir yerde duruyor. Filmde Erin, idealist bir hukuk sekreterini canlandırıyor. Hinkley yeraltı suyu kirliliğinden kaynaklanan, çevre muhitte birçok hastalığa ve mağduriyete neden olan vakalarla ilgili çalışıyor. Julia Roberts, naçiz görüşümce rolde destan yazıyor.

Ufak ve utandıran bir trivia olarak söyleyebilirim ki, gerçek hikâyeden alınan bu filmde Erin Brockovich'i canlandıran Julia Roberts, Erin'in fiziksel görünümünün karakteristik özelliğini yansıtabilmek için bolca göğüs egzersizi yapmış.

On İki Öfkeli Adam | Sidney Lumet | 1957

On İki Öfkeli Adam, Amerikan sinemasının kült filmlerinden biri. Bu tarz listelerin vazgeçilmezlerinde bulunan filmi, halk tarafından oluşturulan jürinin; oybirliği ile babasını öldürdüğü iddia edilen bir sanığın suçlu veya suçsuz olduğuna karar verilmesi için toplanıp tartışma sürecini gözlemci olarak izliyoruz. Oy birliği, tüm jüri üyelerinin aynı fikirde olması gereken bir sistem. Oyunuz azınlıkta kalıyorsa ya sizi ikna ediyorlar ya da siz çoğunluğu ikna etmeye çalışıyorsunuz.

Hukuk okumaya başladığımdan beri büyük şüpheyle yaklaştığım ve “iyi ki ülkemizde yok” dediğim jüri sistemi, burada da artısıyla, eksisiyle ortaya konuyor. Jüri sisteminde eğer Müge Anlı gibi karizmatik biriyseniz ‘savcılığa dilekçe vererek boşanabileceğini’ çok emin bir şekilde iddia edebilir ve alkışlarla karşılanabilirsiniz. Akşam önemli bir maç varsa, idamınıza daha hızlı karar verilmesi söz konusu olabilir. Sonucu filmi izleyerek öğrenebilirsiniz...

Legally Blonde | Robert Luketic | 2001

Hi Barbie! Sarışın, çok hoş, adeta bir Barbie ile birlikteyiz. Bu güzel hanımefendi, evlilik teklifi beklediği erkek arkadaşının, onu çok da ciddi bulması sebebiyle ayrılmasıyla yaşadığı travmayla başlıyor. Güzel olduğu kadar zeki ve yetenekli kızımız, babasının

“Avukatlar çirkin, ciddi, sıkıcı insanlar” yorumuna rağmen yılmıyor ve Harvard’da okumak için her şeyi yapıyor, başvurusunu büyük bir özveriyle gönderiyor. Hikâye ilerliyor, sarışın başrolümüz güzelliği nedeniyle birtakım önyargılarla karşılaşılıyor. Olaylar ilerledikçe bir bakıma kendini ve yapabileceklerini keşfediyor.

Bir yola çıkarız, o yolda bir şeyler bulmayı umarız fakat o yol bize farklı şeyler getirebilir, bizden farklı şeyler götürebilir. Legally Blonde, çıtır çerez bir film olmakla beraber bu listede yer alan favori önerilerimden. Birbirinin tıpatıp aynısı Netflix filmlerinden epey bir fazlası.

Dava | Franz Kafka | Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Franz Kafka’nın bu eşsiz eseri, şüphesiz bu tarz listelerin demirbaş üyelerinden biri olacaktır. Hukuk eğitimi almış olan Kafka, hukuk sistemini eleştirmiş, yargılamanın kendisinin ceza işlemi olmaması ilkesinin nasıl çiğnendiğini gözler önüne sermiştir. Joseph K, bir gün gerekçesini bilmediği bir nedenle evinden alınır, otuz yaşından otuz bir yaşına geldiğinde ise kitap tamamlanır. Bu süreçte Josef K, masumiyetini ispat etmek üzere her yolu denemeye, amiyane tabirle torpil bulmaya çalışır. Hiç bilmediğimiz yüksek yargıçlar, önemli avukatlar, sürüncemede kalan davalar, haklar vardır. Roman, Türkiye’nin de mustarip olduğu etkin soruşturma yükümlülüğünü detaylı bir

biçimde analiz eder.

Hukuk öğrencilerinin mezun olmadan önce kesinlikle okuması gereken, derste işlenen kavramları özümsemesi sağlayan çok önemli bir romanla karşı karşıyayız. Tıpkı Victor Hugo’nun romanında bahsettiğim klasik olma özelliğini başarıyla yerine getiren, zamansız bir metin Dava.

Eğer bu metin oyuna nasıl uyarlanır diye merak ediyorsanız Das Da’sa gidebilir, benim de büyük hayranı olduğum Mert Fırat’ın oyunculuğuna şahit olabilirsiniz.

Çifte Hayatlar | Olivier Assayas | 2018

Yazarlar romanlar yayıncılar... Bu öneri, fikri sınai haklara ilgi duyanlar, entelektüel düzeyi yüksek olan müvekkiller talep edenler için. Ne tesadüftür ki, ben bu filmi izlediğimde değerli hocam Esra Hamamcıoğlu’ndan bu dersi alıyordum. Değişen tüketici alışkanlıkları, okumadan yazmaya çalışanlar, e-kitap veya kâğıt kokusunu sevenler ve tabii ki de ikili ilişkiler.

Başrollerini Juliette Binoche ve Guillaume Canet’in paylaştığı bu film, tatlı enerjisi ve fetiş oyuncusu Vincent Macaigne ile tam Olivier Assayas işi. Arkadaşlarınız arasında güzel sorular sormanıza neden olacak bu izlenice, hoş bir deneyim keyifli iki saat sunuyor.

Notre Dame'in Kamburu | Victor Hugo

Çeviri: Volkan Yalçınoklu - Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi

Olağanüstü bir eserle karşılaşıyoruz. Dünya çapında bir klasiği nasıl yazıldığına dair bir ders de alıyoruz aynı zamanda. Ben; mimar, tarihçi, dindar, metnin tabiriyle bir "çingene kızı" veyahut engelli bir birey olabilirdim. Bunların hepsinde de bu eseri gönül rahatlığıyla tavsiye ederdim. Çingene kızı olmayı hem dezavantajlı bir toplulukta olmak hem de kadın olmak üzerinden okuyabiliriz. Bu da bizi, şu an insan hakları literatüründe geçen "Kesişimsellik İlkesi"ne götürür. Adalet anlayışı, eğitim, din hakkında o kadar iyi tespitleri olan bir roman ki bu, bizi günümüzdeki soruları sormaya itiyor. Kamusal alan kutlamaları, halk arasında insanların birbirleriyle konuşmaları bize her anında görüldüğünden fazlasını sorguluyor, klasik eser dediğimiz şeyin tanıtımına dair tatminkâr bir cevabı uygulamalı olarak gösteriyor okuyucuya.

Dalva | Emmanuelle Nicot | 2023

Şimdi anlatacağım filmi, Fransız Kültür Merkezi sinema üyeliğim sayesinde tesadüfen izledim. Tetikleyici unsurlar bulunduran istismar hikayesi, izlemesi zor olsa da o çocuğun

psikolojisini anlamam konusunda bana yardımcı oldu ve film, bu özelliğiyle çok ilgimi çekti. Eğer bir çocuk fiziksel veya sözlü şiddete maruz kalmıyorsa, istismara uğradığının da farkına varmayabilir ve bunu bir sevgi olarak nitelendirilebilir. "İnsan babasına âşık olamaz mı?" diye sorup yetişkin bir kadın gibi giyinebilir, makyaj yapabilir. Sosyal hizmet görevlilerinin de kritik bir öneme sahip olduğu film, bu kadar hassas bir konuda yönetmenlik ve hikâye akslarındaki tercihleriyle zannımca doğru bir yerde duruyor.

Irina'ya Göre Şeffaflık | Benjamin Fogel

Çeviri: İpek Ortaer | Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: Modern Klasikler

Dijital kimliklerimizle 2058 yılındayız, günümüzde verilerin işlenmesinin "kullanıcı deneyimi" olarak sunulduğu zamanın çok ötesindeyiz. Arka kapakta yazdığı üzere "bilimkurgu, distopya ve polisiye türleri bir potada eriten" roman enfes bir okuma sunuyor.

Kurgusal bir evrendeyiz, eğer benimle aşağı yukarı aynı yaştaysanız Sanalika evrenini hatırlarsınız. Tam olarak öyle bir atmosferde sohbet ediyor, Spotify'daki gibi şarkılar paylaşıyor, ekşi sözlükteki gibi birbirimiz hakkında acı-tatlı söyleniyor, Swarm gibi konumumuzu paylaşıyoruz.

Bunu yapmaya da bayılıyor. Bayılmayanlara da biraz garip

bakılıyor, saklayacağı bir şey mi var deniyor, mahremiyet arzusu da garip karşılanıyor.

Hassas ama bir o kadar ürkütücü, çok aşk gibi ama bir o kadar da sadık bir hikâye. Bu satırları yazarken tam bir Almodóvar enerjisi aldığımı itiraf ediyorum, kapağın "İçinde Yaşadığım Deri"yi andırıldığına dikkat çekiyorum efenim.

Marriage Story | Noah Baumbach | 2019

Oscar ödüllü Marriage Story, intim ilişkiler ve aile hukuku ile ilgilenenler için epey ilginç, şeffaf ve en sonunda şefkatli bir izleme deneyimi sunuyor. Biz hukukçuyuz, bizde duygusallığa yer yok diyorsanız, siz burada muhtemelen kadın eşin avukatı Laura Dern'sünüz. "Anlat hayatım, seni dinliyorum. Kurabiye ister misin bu arada?" veya günümüz sosyal medya mizahıyla "Boşan, ben arkadayım!" diyen avukatımız, bizi ilişkinin kadife gibi dokusundan birazcık uzaklaştırıyor fakat su akıyor, belki de yolunu buluyor belki de bulmuyor (Yorumcu burada spoiler vermemeye çalıştı). Sadece hukukçuların değil, evlilik hikayelerini sevenlerin de bayılacağı bu film, hayran olduğumuz birine âşık olmanın biraz da ekşi yönlerine geçiyor o meşhur kavganın sahnesinde. Sonuna çok sevdiğim bu film, Scarlett Johansson ve Adam Driver'ın başarılı oyunculuğuyla kendini bir üst lige taşıyor.

Düğ Art[®]

OKUR | YAZAR | ÇİZER | PLATFORMU

MAKALE

Esra KOYUNCU

© imza__e

BAKÎ ŞİİRİNDE İRONİ

Şiir, duygu ve düşünceleri aykırı bir şekilde farklı bir dil olarak ortaya çıkarır. Günlük olarak konuşulan dil şiirle birlikte dönüşür. Heyecanın, ritmin ve estetiğin sularında olan şiirin konuşulan dilden ayrılmasının sebeplerinden biri günlük hayatta yer almayan "ironi"nin şiirde "karakteristik" bir hal almasıdır.

İroni, "söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme"¹ olarak tanımlanır. İlk anlamıyla herkes tarafından anlaşılabilir olan söz farklı bir anlam daha barındırır. Bu ikinci anlam öncekinin zıttı olur. Böylece söylenen söz çift katmanlı bir anlama dönüşür.

Divan edebiyatındaki hiciv türüne çok benzeyen

ironi kavramı üslup konusunda hicivden ayrılır. Hiciv türünde kimin, niçin eleştirildiği sert bir üslupla ve net ifadelerle belli edilir. İroni ise bu söylemi dolaylı yoldan ve kastettiği anlamı yalanlayarak yapar.

İroninin Tarihi

Kavramı kullanan ilk kişi Sokrates'tir. Bireyin doğruya ulaşması için ona sorular sorarak ilerleyen Sokrates'in bu yöntemine bakıldığında ironinin her daim alaycı bir tavırda olmadığı görülür. Sokrates'in bu sistemiyle ironi kavramı olumlu bir şekilde kullanılmış ve kişinin cahilliğine yenilerek bunun farkına varması sağlanmıştır. Bu anlamda Sokrates'in

en büyük ironi örneği ise "Bildiğim bir şey varsa o da hiçbir şey bilmediğimdir" sözüdür. İroniyi ilk defa "eironia" olarak Devlet adlı eserinde kullanan kişi Platon'dur. Aristoteles için bu kelimenin manası, bir davranış biçimi olarak, "alçakgönüllü görünerek aslında eleştirmek ve anlam bakımından yanlış yönlendirmek"tir. "Eironia" bu tanımdan evvel düzenbaz insanlar için kullanılmaktaydı. Davranışın yorumlanmasında Aritoteles, bireyin kişilik özelliklerinin dilin kullanımına etki ettiğini göstermiştir. Oğuz Cebeci, Komik Edebi Türler: Parodi, Satir ve İroni adlı kitabında bu kavramdan şöyle bahseder:

¹ Türk Dil Kurumu.

“Eiron” kavramını ünlü ilkçağ felsefecisi Anaximenes (ö. M.Ö. 525)’in Letter to Alexander adlı eserinde de görmek mümkündür. Anaximenes’in düşüncesinde ironi “bir şey söylerken ya da bir eylem önerirken onu söylemiyormuş ya da önermiyormuş gibi konuşmak” olarak tanımlanır. Bu açıdan ironinin anlatım tekniklerinden biri olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kavramın anlamını en iyi şekilde bulduğu durumlar “övgü ve yergi” olacaktır çünkü över gibi görünürken yermek veya tam tersini yapmak anlamını tam olarak karşılayacaktır çünkü eiron “eksiklenme” taslayan bir kişidir. Bu eksiklenme ya da eksik ifade etme, özellikle ‘yersiz övgü’de kendisini gösterir. Beğenilmeyen kişinin yüceltilmesi, aslında, ‘horgörüünün eksik ifade edilmesi’dir.”

Bakî ve İroni

Şiirinde yeniliğin ve estetiğin peşinde olan Bâki, özel hayatında nüktedan bir kişiliğe sahipti. Yakın dostlarıyla karşılıklı hicivler söyler lakin kendisine kasıtlı olarak söylenen hicivlere karşı cevapsız kalırdı. Buna bakıldığında Bâki’nin ironiyi belirli kişiler için kullandığı görülür. Çünkü ironiyi yapan kadar ironiyi algılayan kişi

de bu söylemin bir parçasıdır. Bâki kültür seviyesi yüksek, hırslı ve başarılı bir devlet adamıydı. Döneminde kendisini kıskanan ve bu sebeple ona iftiralar atan kişiler nedeniyle görevinden alınmıştır. En büyük isteği şeyhülislam olmak olan şair bu amacı doğrultusunda büyük devlet adamlarına pek çok kaside yazmış

fakat istediği makama ulaşamamıştır. Hırslı bir kişilik olan Bâki bu özelliği nedeniyle sivri dilli bir üsluba sahiptir. Değerli gördüğü resmi mevkiler onun en büyük zaaflarından. Hem yaşamın ona getirdikleri hem de kişilik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda şiirinde ironiyi kullanması kaçınılmazdır.

Günümüz Türkçesi:

Açıl bağun gül ü nesrini ol ruhsârı görsünler
Salın serv ü sanavber şive-i reftârı görsünler

Kapunda hâsil itdi bu devâsuz derdi hep gönlüm
Ne derde mübtelâ oldu dil-i bîmârı görsünler

Açıldı dâğlar sînemde çâk itdüm giribânım
Muhabbet gülşeninde açılan gülnârı görsünler

Ten-i zârumda pehlûm üstühânı sayılır bir bir
Beni seyr itmeyen ahbâb mûsikârı görsünler

Güzeller mihrîbân olmaz dimek yanlışdur ey Bâkî
Olur vallâhi billâhi hemân yalvarı görsünler

Açıl bağın gülü, nesrini! O yüzünü görsünler
Salın servi boylu, edalı yürüyüşünü görsünler

Gönlüm bu çaresiz derdi hep kapında edindi
Nasıl bir derde düştü, hasta gönlümü görsünler

Göğsümde yaralar açıldı, parçaladım yakamı
Sevginin gül bahçesinde açılan narçiçeğini görsünler

İnleyen bedenimde kaburga kemikleri sayılır bir bir
Beni görmemiş olan dostlar mûsikârı görsünler

Ey Bâki! Güzeller şefkatli ve merhametli değil demek
yanlıştır Vallahi billahi gösterirler, hele biraz parayı
görsünler

Sevgilinin yüz çevirmesi şairin maddi ve manevi anlamda yorulmasına sebep olmaktadır. "Gül bahçesinde açılan narçiçeği"nin göğüste açan yaralarla ilişkilendirilmesi şiire ilgi çekici bir boyut kazandırmıştır. İlk okunduğunda gül bahçesinin güzellikleri daha fazla ön plana çıkmaktadır fakat

bahçedeki narçiçeğinin rengi itibarıyla önceki mısra ile ilişki kurularak yaralara benzetilmesi şiire gizli bir anlam katmaktadır. Diğer bir ilgi çekici ilişkilendirme de "mûsikâr" ile "inleyen beden" arasındadır. Mûsikâr sözcüğü hem saz hem de Kaknüs Kuşu anlamında kullanılmaktadır. İran edebiyatından lügatimize

geçen kelimenin kökeni Yunanca "kiknos", Türkçe'de "kuğu" manasına gelmektedir. Fransızca'da "eygne" olarak adlandırılan efsanevi kuştan türemiş olan "chan de eygne" de kullanılan bir deyim haline gelmiştir.

Mantık-ut Tayr isimli eserinde Ferîdüddîn-i Attâr efsanevi kuştan şu şekilde bahseder:

"Vatanı Hindistan olan Kaknüs'ün güzellikte eşi benzeri yoktur. Ney'e benzeyen uzun ve kuvvetli gagasında yüze yakın delik vardır. Her delikten farklı bir ses çıkar ve çıkan her ses, başka bir nağmenin ifadesidir. Kaknüs öttüğü zaman, diğer bütün kuşlar susar. Onun sesinin güzelliği hepsinin aklını başından alır. Ömrü bin yıla yakın olan Kaknüs'e öleceği vakit hissettirilir. Kuş, ölüm vakti yaklaştığında topladığı çalı çırpının ortasına geçer ve çeşitli nağmelerle feryada başlar. Gagasındaki her delikten ruhunun bir tarafına ait farklı bir nağme çıkar. Ölüm korkusundan hazan yaprağı gibi titrer. Yakıcı feryatlar, âdetâ gönüllerden kan damlatır. Kaknüs nihayet bir nefeslik ömrü kaldığı an kanatlarını şiddetle çırpar ve kanatlarından çıkan kıvılcımla alev alır. Çıkan ateş, kuşun çevresindeki çalı çırpıyı da tutuşturur ve nihayetinde kuş tamamıyla yanar. Hiç ateş kalmadığı bir anda Kaknüs'ün külünden başka bir Kaknüs yaratılır."

Diğer beyitle düşünüldüğünde göğüste açılan yaralar mûsikârın gagasındaki deliklerle bağlantılı olarak yorumlanabilir. Şair, aşkının çaresizliğinden o derece perişandır ki göğsünde tıpkı kuşun gagasında olduğu gibi delikler açılmıştır. İnleyen bedeni Kaknüs'ün ölümüne yakın çıkardığı seslere benzetilebilir. Belki de şairin "*Açıldı dâğlar*

sînemde çâk itdiim girîbânım" deyişi küllerinden yeniden doğmasına neden olacaktır. Onun halini anlayabilmek için "mûsikâr"ı bilmek gereklidir. Son beyitte şair yaşamış olduğu acılı aşkın nedeninin sevgili olduğunu farklı bir üslupla ifade eder. Bu farklı söylem şiirdeki diğer bölümler gibi klasik bir çerçevede değildir. İlk mısrada

Bâki güzellerin merhamet ve şefkat sahibi olabileceğini söyler fakat diğer mısrada bir koşul koyarak sevgiliyi eleştirir. Söylediği özelliklerin mümkün olması yalvar (para) sayesinde mümkün olabilecektir. Bâki burada ironik bir üslup kullanarak övgü başlığında bir yergiye yer vermiştir.

² Önemli kişilerin ölümlerine yakın meydana getirdikleri son esere Fransızlar "chan de eygne" yani "kuğunun son şarkısı" demektir. Bu kullanım efsanevi Kaknüs Kuşu'dan gelmektedir.

Günümüz Türkçesi:

Kaddûn katında kâmet-i şimşâd pest olur
Zülfün yanında revnak-ı 'anber şikest olur

Tâb-ı ruhuñla la'lün añan 'aklın aldurur
Şevk ile içse kişi meyi katı mest olur

Reftâra gelse kâmet-i 'ar 'ar-hırâm ile
Bâlâ-yı yâre serv-i çemen zîr-dest olur

Zinhâr eline âyine virmeñ o kâfirûñ
Zirâ görünce sûretini büt-perest olur

Bâkî çeker mi bâde-i engûr minnetin
Her kim ki mest-i cür'a-i câm-ı Elest olur

Yanında şimşir ağacının boyu aşağı kalır
Saçının lülesinin yanında amberin canlılığı sönük kalır

Yanağının parlaklığıyla la'l renkli dudağını anan aklını
kaybeder İnsan meyi neşe içinde içerse daha fazla
sarhoş olur

Dağ selvisi salınarak hareket edecek olsa
Çimenliğin selvisi onun yanında alçak kalır

O kâfirin eline sakın ayna vermeyin
Çünkü kendini görünce putperest olur

Ey Baki! Üzüm şarabına minnet eder mi
Elest kadehinin yudumunun sarhoşu olan kişi?

Şimşir, her mevsim yeşil olan, geç büyüyen, odunu sarı ve çok sert olan bodur bir bitki türüdür. Şimşir ağacının boyunu sevgiliden aşağı gören şair tezatlık yarattıktan sonra bir anda diğer mısrada saçlarının güzelliğinden bahseder. Diğer bir bölümde şair sevgilinin kırmızı dudaklarının insanı delirten bir güzelliğinin olduğunu söylerken bir alt mısrada meyın içildikçe kişiye daha çok zevk vereceğinden bahseder. Şiirin buraya kadar olan bölümünde sevgilinin özelliklerinin hep zıtlıklar içinde verildiği görülmektedir. Sevgili şimşir gibi geç büyümekte, olgunlaşması uzun sürmekte ve bitkinin kabuğu

kadar sert bir tavra sahiptir. Bununla birlikte sevgilide görülen olumlu özelliklerin yalnızca mey ile görülmesinin mümkün olacağını hissettirir. Çünkü mey içildikçe insanı neşeye götürür, gerçeklikten uzaklaştırır, dünyayı olduğu gibi görmesine engel olur.

Sevgilinin dolaylı yoldan güzelliğinin ortaya koyulması 4. beyittedir. Kâfire benzetilen sevgili Bâkî'ye göre kendini gördükçe putperest olacaktır. Güzellik kavramı "kâfir" ve "putperest" kelimelerinin bir arada kullanılmasıyla alt bir olumlu anlam kazanmıştır. Şiirde bahsi geçen Elest, İslami sistemde var olan, yaratılan

ruhların Allah'ın birliğine inanılışının benimsendiği, meclis adı altında somut bir kimlik kazanmış bir kavramdır. Başta bahsedilen mey ile son mısradaki bahsedilen meyın anlamı birbirinden ayrılır. Elest meclisindeki sarhoşluk, ilahi olan sarhoşluktur ve başka herhangi bir mey bu tadı veremeyecektir. Şiirde sevgiliyi tanımlarken bahsettiği sarhoşluk ise üzüm şarabının sarhoşluğu olarak düşünülebilir. Gazelin sonunda Elest meclisinin galip gelmesi de İslami açıdan bakıldığında gerçek olan neşeye ulaşma olarak yorumlanabilir.

KAYNAKÇA

- BAHADIR, Savaşkan Cem (2012). "16. Yy. Klasik Türk Şiirinde Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar" (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı.
- CEBECİ, Oğuz (2008). Komik Edebi Türler: Parodi, Satir ve İroni. İstanbul: İthaki Yayınları.
- KAM, Ömer. Ferit (1998). Âsâr-ı Edebiyye Tedkikâtı Dersleri (hızl.: Ali Yıldırım). Türkiye ve Türk Dünyası İktisadi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad (2006). Divan Edebiyatı Antolojisi. Ankara: Akçağ Yayınları.
- SARIOĞLU, Gözde (2013). "Bakî, Nef'i ve Nedîm Divanlarında İroni (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- SOYYIĞIT, İsmail (2006). "Bakî'nin Kasidelerinde Edebi Tasvirler" (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı.

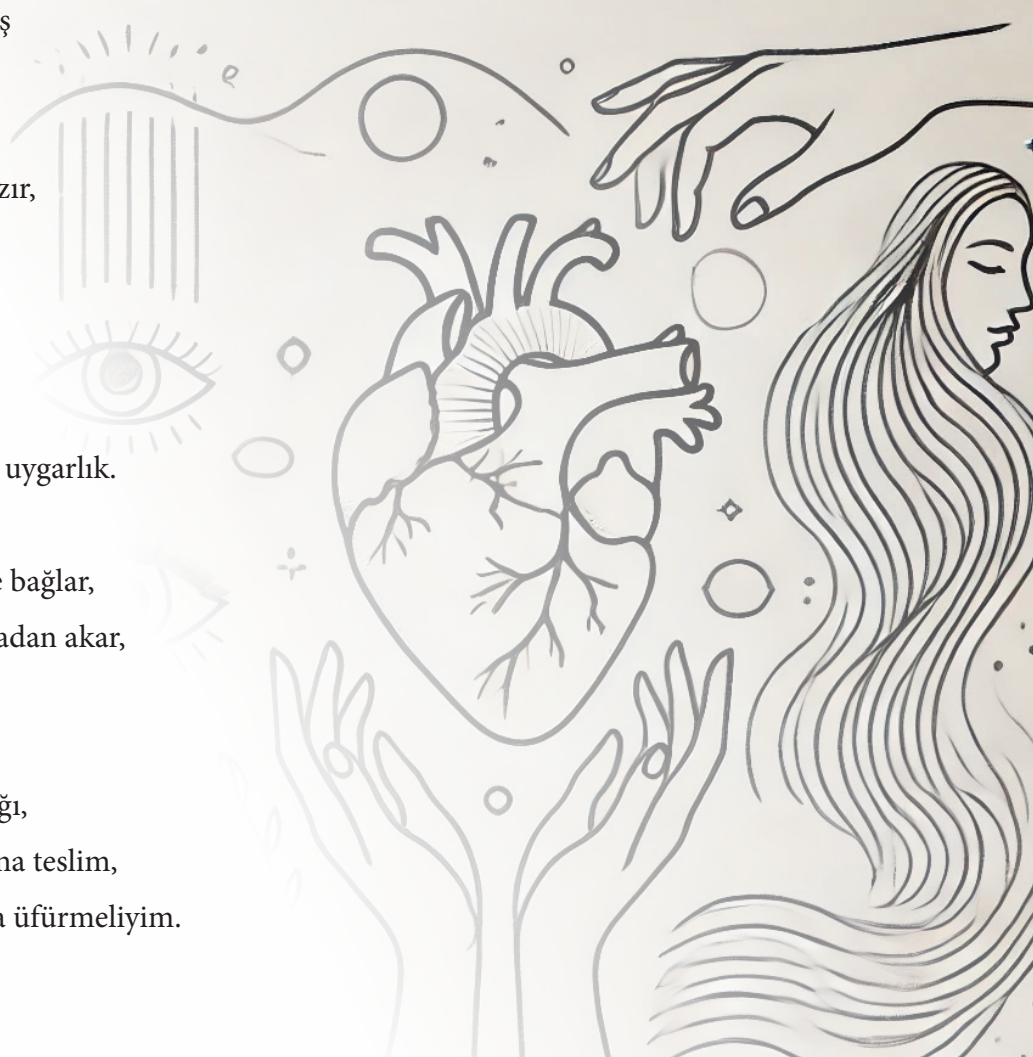
KUTSAL VARLIK

Yâr ki merhemi ile geldi
 Sardı sarmaladı yüreğimi
 Koşa koşa gelen kimseye benzemedi
 Aylar geçti hiç gitmedi.
 Gözlerinin toprağını ruhuma serpti
 Elleri ile sevgi fidanları ekti.
 Gözleri...
 Gözleri ki karanlığın Tanrısı
 Göz kapakları mahpus
 Kirpikleri kadifeden kumaş
 Saçları...
 Saçları derya dalgası,
 Topladığında her cenge hazır,
 Savurursa yürek kavurur.
 Gülüşü...
 Gülüşü diktaya darbe,
 Antarktika'ya Lut Çölü,
 Geri kalmış medeniyetlere uygarlık.
 Boynu...
 Boynu yedi kıtayı birbirine bağlar,
 Hudutsuz huzur cihana oradan akar,
 Sevişmeleri meşru kılar.
 Parmakları...
 Parmakları cehennem sıcaklığı,
 Dokunduğu her noktam ona teslim,
 Son nefesimi parmaklarına üfürmeliyim.

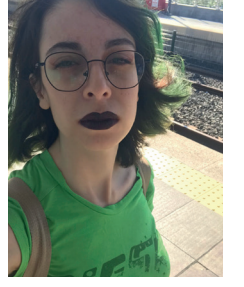
Mert Can MANTAR

© mertmantar3

İNCELEME

Aysun AYAN

@aysunayann

BİR FEMİNİST MARŞ: LABOR-PARİS PALOMA

Hatırı sayılır bir kitle tarafından feminist marş (feminist anthem) olarak kabul görmüş, oldukça popüler bir uygulama olan TikTok'ta da viral olmuş güçlü bir şarkı... Paris Paloma'nın gerçekleştirdiği Cacophony projesine binlerce katılım sağlandı. Binlerce insan bu şarkıyı kullanarak kendi hayat hikâyesini anlattı. Bu yazıda Paris Paloma'nın Labour şarkısını inceleyeceğiz. Önce Paris Paloma'dan, sonra şarkının sözlerinden, ardından da müzik videosundan söz edeceğiz. Şarkının klibinin sanat direktörlüğünü de üstlenmiş olan Paris Paloma, 2001 İngiltere

doğumlu genç, yetenekli ve cesur bir müzisyen. Aynı zamanda kendisi bir söz yazarı. Paris, küçüklükten beri yazmayı ve okumayı seven bir çocukmuş. Önceleri, büyüdüğünde yazar olacağını düşünmüş. Hikâye anlatmaya olan tutkusunu ise onu duygularını ve hikâyelerini anlatmasına olanak veren şarkı sözü yazarlığına yöneltmiş. Şarkılarında ise hikâye anlatıcılığını, dinleyicilere yarattığı evreni betimleyerek anlatıyor. Bu şarkı da bu yöntemi kullandığı bir örnek. Bahsi geçen şarkının sözlerine bir dalış yapalım. Bu yazıda Gizem Kurt'un Youtube kanalına yüklediği çevirisini

kullanacağız. Yer yer değişiklik yapacağız. Öncelikle şarkının isminden söz edelim. 'Labour' İngilizcede 'iş yapmak', 'iş gücü' anlamlarına gelir. Aynı şekilde okunan 'Labor' ise doğum yapmak anlamına gelir. Bu çift anlamlılık ve tevriye şarkının sözlerini ve kadınların yüzyıllardır baş etmek zorunda kaldığı ücretsiz emeği özetler nitelikte.

Neden tutunuyorsun sıkıca, bu adadan kurtulmam için sarktığım bu halata.

Bu dikkatlice zamanlanmış bir kaçış planıydı.

Bu yüzden lütfen gitmeme izin ver ve aşağıdaki dalgalara dalayım.

Öncelikle ada metaforu üzerinde duralım. Kişi kaçmak istiyor, bu konuda net. Kaçacağı zamanı bile dikkatlice planlamış. Diğer yandan adaların etrafı sularla kaplıdır ve çoğunlukla yakınlarında bir kara yoktur. Ada metaforu aynı zamanda kadınların izole yaşamak zorunda bırakıldığı dünyayı çağrıştırıyor. Adanın dışına çıkmadığınız sürece adanın dışını göremezsiniz. Nitekim Paris Paloma, BSide TV'ye verdiği bir röportajda ve Youtube Shorts'larda paylaştığı bir videoda ada metaforunun, kadınların evliliklerinde yaşadığı izole 'cenneti' yansıttığını belirtiyor. Bu cennetin erkekler için cennet olduğunu ve bu cenneti kadınların inşa ettiğini söylüyor. Şarkıyı yazarken esinlendiği kitabın Adeline Miller'dan Ben, Kirke olduğunu da ekliyor.

Adayı kadın için cehennem çeviren kişi ise kaçmak isteyen kişinin adadan gitmesine izin vermiyor. Onu oradan çekip çıkarmıyor, koşulları değiştirmiyor ama gitmesine olanak sağlayacak halatı da sıkıca tutuyor; kontrol onun elinde. Bu hikâye eşlerinden boşanamayan, onları terk edemeyen kadınlar için oldukça tanıdık.

Adadan ayrılıp bir kara bulmak için yüzdüğünüzde sizi nelerin beklediğini bilemezsiniz. Belki dalgalarla boğuşacak, belki insan yiyen balıklarla yüzleşeceksiniz. Kişi elbet bunu biliyor fakat yine de adadan gitmekte kararlı. Bilinmeyen problemler bizi korkutur, belki yorar ama bildiğimiz problemlerden kaçmak için bilinmez bir yola girmek zorundayızdır

belki de. O denizdeki dalgalar toplum tarafından gözümüzde o kadar büyütüldü ve o kadar korkutuldu ki o adada olmak istemediği halde o adada kalması gerektiğini düşünüyor nice kadın. Milyonlarca kadının mutsuz, ev içi şiddetle, istismarla boğuştuğu evliliklerinden vazgeçmemelerinin bir sebebi budur belki de. Çünkü dalgalar, dalgaların olmadığı adadan daha korkutucu. Ayrıca o adada zamanında sevdiğimiz, tanıdığımız biri var. Sularda ise et yiyen balıklar, bizi sürükleyen, ilerlemek için çaba sarf etmediğimiz sürece bizi boğabilecek dalgalar, akıntılar var. Fakat karakterimiz bunları bildiği halde adadan gitmek istiyor. Ardından karakterimiz bize bu adadaki iş(labour)lerinden söz ediyor:

*Bahçeye kim göz kulak oluyor?
Çatıyı kim tamir ediyor?*

*Senin yüksek masanın başından
duygusal işkence*

*Kayalıkta dağ pınarlarından suyu
kim gelip alıyor?*

*Sonra aşağıya geri yürüyor
sözlerini ve sözlerinin keskin
acılarını
hissetmek için.*

Bıktım usandım artık!

Paris Paloma, şarkının bu kısmını kırıncı bir şekilde söylüyor. Bu kırıncılığı anlatmaya, bir insanın kırıncılığını karşısındakinin anlayacağına inanan bir tavırla, önceden sevip değer verdiği bir insana söyler şekilde başlıyor. Tıpkı eşlerini de çok seven, belki de onları büyüdükleri evlerinden

kurtaran "kahraman" olarak gören birçok kadın gibi. Bu kısım devam ettikçe hafiften sitemkâr bir kırıncılığa eviriliyor. Şarkının klibinde inceleyeceğimiz ilk kısım şarkının buraya kadar olan kısmı. Klip, erkek olan karakterimizin sırtını görmemizle başlıyor. Buradan karakterimizin bu sözleri eşine atfettiğini anlıyoruz. Sırtını görüyor olmamız erkek karakterin bu söylenenleri anlama konusunda kapalı olduğunu, iletişime açık olmadığını anlatıyor bize. Diğer yandan klibin başında karakterimizi görmememiz ve gördüğümüz sahnelerde ise erkek karakterin etrafında ona hizmet eder konumda görmemiz kadınların toplum içindeki görünmezliğini ve eşlerinin yanına ek bir uzantı olarak görüldüğünü gösteriyor bizlere.

Karakterimiz şarkının sözlerini söylerken bir yandan masa kuruyor. Bu sırada adam ellerini masaya koymuş, parmağını bile oynatmadan masanın kurulmasını bekliyor. Karakterimiz şarkının sözlerini söylüyor fakat klipte fiilen söylediğini görmüyoruz. Karakterimiz bunları içinden geçiriyor. Henüz eşiyile açık açık iletişim kurmuyor.

Ardından Paloma, başka bir bölüme geçiş yapıyor ve burada karakterimizin eşiyile açık şekilde iletişim kurmaya başladığını görüyoruz. Şarkının sözlerinde bu bıkkınlığın ona nasıl hissettirdiğinden, bu konuda aklından geçen düşüncelerden söz ediyor ve tepkisini ortaya koyuyor. Bu noktada müzikte de bir geçiş gerçekleşiyor.

Gözlerimdeki kılcal damarlar patlıyor.

Aşkımızın ölmesi en kötü şey mi olurdu?

Kurtarıcı olduğumu düşündüğüm birine göre kesinlikle beni çok çalıştırıyorsun.

Ellerimdeki nasırlar çatlıyor Aşkımızın bitmesi en kötü şey mi olurdu?

Ve sessizlik yatak odamıza uğruyor Beni çok fazla çalıştırıyorsun

Bu kısımda karakterimiz iletişim kuruyor fakat bir yandan masadaki mumları yakıyor, bir yandan anlayacağına dair beklentilerle konuşuyor eşiyile. Bu kısmın sonunda eşinin, söylediği şeyleri ciddiye almamasından duyduğu hayal kırıklığıyla iç çekiyor. Yüz ifadesinde ise uzun zamandır içinde tuttuğu şeylerin ciddiye alınmamasından duyduğu hayal kırıklığını okuyabiliyoruz. Ardından şarkının bir sonraki kısmına geçiyoruz.

Beni çok fazla çalıştırıyorsun

Özürler benim dilimden gelir ve asla seninkilerden gelmez

Dolu kadehi şapırdatmakla meşgul ve çatalına saplanılmakla

Senin akıllı bir adam olduğumu biliyorum

Sahte beceriksizliğini silah olarak kullanıyorsun

Bu kılık değiştirmiş bir hâkimiyet

‘Sahte beceriksizliği silah olarak kullanmak’ kısmı aslında birçok kadın için oldukça tanıdık. Kendisine ev işlerinde ihtiyaç duyulduğunda eşlerinden “Ben yapamam,

beceremiyorum” şeklinde tepkiler alan sayısız kadın var. Bazen açık açık “Ben yapmak istemiyorum. Senin yapman gerekiyor çünkü bu senin görevin” demez; kendisinin bunun için beceriksiz olduğunu söylerler. Aslında kendilerinden istenen şeyler çok basittir. Gayet rahat yapabilecekleri şeylerdir. Bunun kendileri de farkındadır ama yapmak istemezler. “Ben senin gibi yapamıyorum” der. Böylece o işi yapmamış, evdeki diğer kadınlara yaptırmış olur. Böylelikle o evde hâkimiyetini kurmaya devam eder çünkü ev işlerini yapmak onun için aşağılık bir durumdur ve kadınların yapması gereken şeylerdir. Bir erkek için kadın işi yapmak ne kadar da aşağılayıcı, ne korkunç bir şeydir.

Kadınların baskılandığı, hep özür dileyen olduğu fakat özür dilenen olmadığı hiç de azımsanmayacak sayıda aile var ve bu oldukça kabul görmüş durumda.

Karakterimizin bu kısımda önce kırgın ve sakin bir dille başlayıp git gide öfkelenildiğini duyuyoruz. Yeniden açık iletişim kurmak yerine içinden geçiyor.

Klipte ise “Özürler benim dilimden gelir ve asla seninkilerden gelmez” derken bize çiftin fotoğrafları gösteriliyor. Geçmişte birbirlerini sevdiklerini, güzel anıları olduğunu, Paloma'nın bu sözleri kırgın tavırla söyleyişini de göz önünde bulundurduğumuzda, anlıyoruz.

Bir kızımız olsaydı

İzlerdim ve onu kurtaramazdım

Duygusal işkence

Senin yüksek masanın başından

Ona öğrettiğin şeyi yapardı

Aynı zalim kaderlerle karşılaşırđı

Bu yüzden şimdi kaçmalıyım

Böylece bu hataları geri alabilirim

En azından denemem gerek

Bu sözler nesiller boyu aşına olduğumuz, süregelen döngüyü anlatmakta bize. Karakterimiz bu döngüyü bahsi geçen kız çocuğunu dünyaya hiç getirmeyerek ve bu adadan kaçarak kıracağıını söylüyor. En azından deneyecek...

Klipte ise bu sözleri söylerken bir yandan eşinin onu anlamasını bekliyor. Anlıyor mu diye yüzüne, gözlerine bakıyor. Anlamadığını anladıkça pasif bir şekilde, diğer yandan “Bakalım anlayacak mı?” gibi meraklı bir şekilde sinirleniyor. Adam onun gözlerinin içine bakıyor fakat anlamış gözüküyor. Dili, yeniden masada olanları yemek ve kadehteki şarabı içmekle meşgul. Ardından yüz ifadesinden, eşinin onu anlamamasının verdiği hayal kırıklığının bir yandan bıkkınlık ve öfkeye de dönüştüğünü görüyoruz.

Gözlerimdeki kılcal damarlar patlıyor.

Aşkımızın ölmesi en kötü şey mi olurdu?

Kurtarıcı olduğumu düşündüğüm birine göre kesinlikle beni çok çalıştırıyorsun.

Ellerimdeki nasırlar çatlıyor

Aşkımızın bitmesi en kötü şey mi olurdu?

Ve sessizlik yatak odamıza uğruyor

Beni çok fazla çalıştırıyorsun

Karakterimiz bu sefer, aynı sözleri söylüyor fakat her zamankinden farklı olarak, gözlerinin içine bakarak, kararlı, bıkkın, net bir şekilde konuşuyor eşiyile. Eşini bir yandan yüzüğüyle oynarken görüyoruz. Sanki bu evliliğe dair o da bir şeylerden memnun değil gibi. Ardından yine bir hizmetçiden ister gibi tabağını uzatıp, bardağına vurarak kendisine hizmet edilmesini istiyor eşi. Klibin bu kısımlarına dek kendi tabağına herhangi bir şey doldurmamış olan karakterimiz kendi tabağı ve kadehiyle beraber kalkıyor ama kalktığı gibi geri oturuyor. Ardından net ve öfkeli bir şekilde şu nakaratı söylüyor:

Tüm gün, her gün...

Terapist, anne, hizmetçi

Şehvet veren sonra da bakire

Bakıcı sonra da köle

Sadece erkeğe katılmak için yaşayan bir uzantı

Böylece erkek parmağını bile kaldırmamış

7/24 bebek makinesi: erkek, panjurlu ev hayallerini gerçekleştirdin diye

Eğer kıza yaptırıyorsan bu sevgi gösterisi olmaz ki

Beni çok fazla çalıştırıyorsun

Sözleri incelemeyen önce klibe bir bakalım. Klipte masada meyve olarak üzüm ve nar görmekteyiz. Nar birçok kültürde doğurganlığı, ölüm-yaşam döngüsünü, evliliğin bozulmazlığını sembolize eder. Aynı zamanda saf ve

temiz bir bakire olan Meryem Ana ile de ilişkilendirilir.

Nakaratta yer alan sözleri inceleyelim. Aslında sözler oldukça açık ve tüm kadınların sesi. İşsiz olduğu söylenen ev hanımlarının her gün ücretsiz şekilde yaptığı görevler(!) bunlar. Kadınlardan erkekler için yeterince çekici olmaları beklenir ama aynı zamanda bunu gizli tutmaları, yansıtmamaları, hatta bilmemeleri beklenir. Kadınlara yüklenen bu hayat, onları ayrı bir hayat kuran bir birey olarak kabul etmez. Erkeklerle ek bir şey olarak görür. İngilizcede “appendage” kelimesi “uzantı” olmakla beraber “başkasına muhtaç kimse” anlamına gelir. Paris Paloma, burada da kelimelerin çok anlamlılığını kullanmış. Kadınların toplumda erkeklerle ek bir uzantı olarak görülmesi beklenir, aynı zamanda da erkeklerle muhtaç oldukları söylenir veya buna inandırılır. Youtubeda şarkının yorumlar kısmında yazan yorumlardan birinde (luxlerher436 isimli kullanıcı tarafından) buradaki “Erkek parmağını bile kaldırmamış” kısmında da bir çift anlamlılık olduğu yazılmış. “Parmağını bile kaldırmamak” hem hiçbir şekilde, iş olmadığı iddia edilen ev işlerini yapmamak hem de şiddet uygulamamak anlamına geliyor. Eşinin isteklerini yerine getirecek, böylece hem eşi iş görmemiş olacak hem de kendini onun fiziksel şiddetinden korumuş olacak. Kadınları kuluçka makinesi olarak gören sayısız topluluk var. Kimilerine abartı gelse de durum aslında tam olarak böyle. Peki bunca çilenin sebebi ne? Erkeklerin pembe panjurlu ev hayallerini gerçekleştirmesi... Paris Paloma bu kısmı hafif alaylı bir

tavırla söylüyor.

Toplum her ne kadar bu hayalleri olan kişilerin kadınlar olduğuna bizi inandırır da gerçekten öyle mi? Yoksa buna inandırılması bu döngülerin ve izole adaların devamlılığına bizi alıştırmak için gerekli mi? Sahi kimin hayali? Peki kim sevdiği kişiye bu kadar iş (labour) yükler?

Ardından karakterimize başka sesler katılıyor. Bu sesler genç kadınlara ait. Feminist mücadelede genç kadınların önemini ve etkisini gözler önüne seriyor. Diğer yandan belki de en güçlü seslerin genç kadınlardan çıktığını da anlatıyor bize. Karakterimizin sesine başka seslerin de katılmasıyla aynı sözlere sahip olan nakaratı daha güçlü hissediyoruz.

Karakterimiz, sonrasında masadaki narı parçalıyor. Narı yerken adamın suratına sırtarak bakıyor. Narın neyi sembolize ettiğini hatırlayalım. Adam ise en başta onu ciddiye almıyor. O da karakterimize sırtıyor. Sonrasında karakterimiz şarkı sözlerini söylemeye devam ediyor ve adam karakterimizin ciddi olduğunu anlıyor. Ardından “labour (iş)” kelimesinin yankısını duyuyor, aynı anda adamın karşısındaki sandalyenin boş olduğunu görüyoruz. Karakterimizin, bu sefer eşinden herhangi bir izin beklemeden onu bırakıp gittiğini anlıyoruz. Kendisine başka seslerin katılmasıyla güçleniyor ve adayı terk ediyor. Böylece şarkı da klip de karakterimizin adadaki hayatı da sona eriyor.

KAYNAKÇA

<https://unveilgenius.com/artist/paris-paloma>

Paris Paloma Türkçe Çeviri – Çevirmen: Gizem Kurt

<https://theomag.com/9622/culture/9622/#:~:text=It's%20interesting%20that%20many%20women,journey%20of%20transformation%20and%20resilience.>

<https://wannart.com/icerik/32398-hades-ve-persephonenin-hikayesi>

Şiir

Ezgi Ülkü AYKUT

@ezgi_lk_aykut

METAFİZİK YALNIZLIK

Varoluşun karanlık koridorlarında kaybolmuş bir ruh gibi
Yalnızlık, her köşede yankılanan bir çığlık olur.
İçsel evrende kaybolmuş düşünceler,
Gölgesiz sokaklarda dolaşan hayaletler gibi.

Kendimle yaptığım bu sonsuz diyalogda,
Dünyadan kopmuş, yıldızsız bir gökyüzünde
Her bir yıldız, bir hatıra gibi;
Ama karanlık, her hatırayı silip süpürüyor.

Bağlantılar kurmaya çalıştıkça
Yalnızlığın soğuk nefesi
Duyguların yüzeyinde donmuş bir buz tabakası gibi
Çatlamaya, yok olmaya mahkûm.

Sonsuz evrende tek başına bir varlık
Kendini sorgularken, her düşüncede kaybolur.
Belki de yalnızlık, bir varoluş biçimidir;
Kendimle yüzleşirken, ruhumun derinliklerinde.

RÖPORTAJ

Savaş AŞÇI

savasascii

Sermet Yeşil

Merhaba Sermet Bey. Biz, Düş Art olarak üreten edebiyatçıları ve sanatçıları bir çatı altında toplayıp eserlerimizi dayanışma ruhuyla kitlelere ulaştırmak, aynı zamanda toplum yararına içerikler üretmek isteği ile bir araya geldik.

Öncelikle, bilinenler dışında Sermet Yeşil kimdir? Mesela oyuncu olmaya nasıl karar verdiniz?

Sermet Yeşil; biraz aceleci, ketum, işkolik, her sabah spor yapmayı ve sigarayı bırakmayı hayal eden bir hayalci olabilir. Emin değilim...

Oyuncu olmaya çocuk yaşlarda, sıkıntudan karar verdim. Biraz aklım başıma gelince, doğru karar verdiğimi anladım... Çiğnediğim sakızı üst damağıma yapıştırıp konuşarak, peltek taklidi yapardım, arkadaşlarım çok gülerdi. O günler çok güzeldi. Hâlâ içeride bir

yerde o Sermet sakızını yapıştırıp konuşuyor.

Yaptığınız iş gereği birçok kıymetli oyuncuyla çalıştınız. Size ilham olan biri var mıdır? Tanışmadığınız biri de ilham olmuş olabilir. Yoksa bile izlerken büyülediğiniz bir oyunculuk oldu mu? Olduysa karakter ve oyuncu ismi verebilir misiniz?

Elbette ilham olanlar da oldu, köstek olanlar da oldu ama insan güzeli hatırlamak istiyor. Burada isim verip kimseyi boş yere pohpohlamak ya da üzmem, ilham kaynaklarım bende gizli kalsın...

Bizim platformumuzun amaçlarından biri topluma faydalı işler de üretmek, paylaşmak. Bu paralelde, bizim aracılığımızla; okurlarımıza, takipçilerimize ve elbette sizlerin hayran ve takipçilerine en beğendiğiniz oyun ve kitabın hangileri olduğunu tavsiyesi olması adına söyleyebilir misiniz?

En beğendiğim oyun Shakespeare - Hamlet. Son dönemlerde okuyup en beğendiğim kitap Beliz Güçbilmez - Anne Ben Düştüm Mü?

Bir kitabın filme uyarlanmasını isteseyiz bu hangi kitap olurdu ve siz hangi rolü canlandırmak isterdiniz? Dünya tiyatro klasiklerinden hangisinde, hangi rolde oynamak isterdiniz? Bir de çalıştığımız işler içerisinde, kendinizin oynadığı, canlandırdığı karakterler arasında en beğendiğiniz karakter hangisi oldu?

Kısa kısa cevaplar vereceğim; Uyarlanmasını istediğim kitap, Dostoyevski - Suç ve Ceza. Raskolnikov'u oynamayı çok isterdim. Dünya tiyatro klasiklerinden, Hamlet - Hamlet Daha önce oynadığım oyunlar içinde, Aslan Asker Şvayk'ı ayrı bir yere koyarım...

Sizi daha çok, ciddi karakterleri oynarken seyrediyoruz fakat bunun yanında Leyla ile Mecnun gibi absürt komedi dizilerinin en iyilerinden birinde farklı bir karakter olarak seyretmiştik. Elbette oyuncular rol veya tür seçmezler ama birbirinden bu kadar farklı türdeki işlerde bu kadar farklı tipleri başarıyla icra etmeyi nasıl başarıyorsunuz?

Ekstra özel bir şey yapmıyorum... Bazen rol bana çok yakışıyor, öyle hissediyorum. Bazen de rol için çok çalışmam gerekiyor, buna rağmen sonunda yine de eksik kalabiliyorum, yani ben öyle hissediyorum... Bilmem,

bu uzun bir yolculuk. Yolda olmak en iyisi, diye düşünüyorum. Sonunu düşünen, kahraman olamazmış, öyle öğrendim ben...

Son olarak, oyuncu olmak isteyen gençlere neler önermek istersiniz. Oyunculğun olmazsa olmazı nedir?

Çok oyun izlemelerini öneririm. Özellikle "kötü" olduğunu bildikleri oyunları izlemeliler. İyi öğretilir ama kötüyü görmeden anlayamazsınız... Bir de sanatın her dalıyla biraz içli-dışlı olmaları gerekiyor. Her sanat gibi oyunculuk sanatı da imgelerden oluşur, bu

sebeple müzik okumayı, heykel okumayı, şiir okumayı ve bunlar gibi şeyleri, yani imgelem dünyasını geliştirecek her şeyi yapmaları gerekiyor... Oyunculğun bana göre olmazsa olmazı düş kurabilme yeteneğidir ve bu yetenek edinilip geliştirilebilir...

Bizi kabul edip sorularımıza içtenlikle cevap verdiğiniz için size çok teşekkür ediyoruz. Sahneniz, alkışınız çok olsun...

Teşekkür ederim. Afiyet olsun...

Şiir

MARALIM

Bir kuru bakış derim ben
Bir kuru bakışa doyar tüm açlıklarım
Maralım kaşın lüksüm olur
Kirpiğınse hayalim

Ah bir bilsen Maralım
Bilsen ki senin uğruna doğar güneş
Senin gidişinin hüznüyle batar ay
Işığı dolanır parmak uçlarına
Bir anlasan nasıl mail olurum

Gezdiğin dağlarda kuytular vardır hani
Sen düşmeden ben düşmüşüm onlara
Şimdi iki ayağım çukurda
Feryadım lerze lerze
Feryadım çılgık çılgık
El aman Maralım
Senin sevdana üşüşmüş dağlar
Ben garip bir müptezel
Dağların tepesinde kar vardır hani
Ben de ne dertler var bir bilsen

Duy beni sevdanın gaydalarıyla
Gör beni merhametin aynıyla
Ah Maralım nicedir halim
Bir bilsen içim anafor
Başım deli fişek fırtına

Bakışınla kopar kıyamet
Gülüşünle başıma geçer devran
Konuşsan beter olurum
Sussan ölürüm
Saçların dalgalanır rüzgârda
Ben dağdan dağa savrulurum

Ah Maralım
Gece pusu kurar yollarına
Dört bir yana dizilir avcılar
Bir canım kalmış senden arda
Sana kurban olsun canım
Senin için geceyi yırtar atarım
Yıldızları sererim ayak uçlarına

Yüreğini ferah tut Maralım
Senin değil kanın
Akacak bir damla göz yaşına
Ben bin kere can kusarım

Rıdvan ŞAHİN

shn.8993

ÖYKÜ

Nevin ULUSOY

nevinulusoy

Akşamım

Akşam oluyor. Seviyorum bu vakitleri. Herkesin işten çıkıp yaşam yorgunu bedenlerini sürüklediği, donuk gözlerine yansıyan keşmekeşin boğucu soluğunun havayı doldurduğu zamanlar. Sigaramı yakıp yolun kenarında onlara değmeden izliyorum akşamı. Bukowski'nin "Factotum"u geliyor aklıma. Otobüslere, metroya, arabalarına koşturan bu insanlar, iblisin görmek istemeyeceği korkunç küçük şeytanlar. Cehennemın kıyısında seyrediyorum onları, sigaramla nefeslenerek. Günbatımından yayılan hüznün sarıyor benliğimi dumanları üfledikçe, bu hüznün tadını tütürüyorum yalnızlığımla, yalnızlığımda.

Yanımdan bir genç umarsızca durağa yürüyor. Bir sigara yakıyor durağa varınca, bir otobüsü

görünce hareketleniyor, sonra kendi kendine bir şeyler mırıldanıp sigarasını içmeye devam ediyor. Agota Kristof'un "Dün" romanının sayfalarındaym gibi geliyor bir an. Karşımda Tobias ya da sonradan kendine verdiği adla Sandor. Ülkesinden kaçıp bir Batı Avrupa ülkesine giden Sandor. Adıyla birlikte geçmişini ardında bırakan ya da bırakmaya çalışan Tobias. Bir fabrikada çalışıyor, artık çalışmak, o gri, kasvetli önlüğü giymek, hep aynı mekanik işi yapmak istemiyor. İşçiler uyuşturucu benzeri bir ilaç kullanıyorlar, böyle dayanıyorlar bitmeyen işlerine. Yine de bazen bir kadın kalkıp "Artık dayanamıyorum!" diye bağıyor. Karşımda Sandor var sanki. Gözlerini yere diyor. Yüzü solgun, art arda nefesler çekiyor sigarasından. Bakışlarını takip ediyorum, yerler

sigara izmaritleriyle dolu. O da benim gibi seviyor sanki yerdeki izmaritlere bakmayı. İzmaritlerden hayali bir tütün kokusu gelir burnuma, içilmiş, keyfi alınmış sigaradan kalanların tadının kokusunu hayali de olsa çekerim içime. Sigaramdan bir nefes, gülümserim, çakırkeyif bir varoluşta bulurum kendimi dumanların boğucu havaya karışmasında akşamları. Acı, kekremsi bir lezzet, yaşamın ta kendisi gibi. Varoluşları geçer izmaritlere içenlerin, kimi boyalı, kimi dibine kadar tüketilmiş, kimi yanarken fırlatılmış, kimi acımasızca ezilmiş. Sandor'un bekleyişini düşünüyorum. "Bir şey bekliyordum. Ama ne? Bilmiyordum..." Ama hayatın, olduğundan farklı olamayacağını düşünüyordum, yani hayatın adeta hiçbir şey olduğunu.

Ama hayat bir şey olmalıydı ve ben o şeyin olmasını bekliyordum, o şeyi arıyordum.” Not defterim, en iyi dostum mu? Bitti sigaram, asla fırlatmam izmariti, iyice söndürür, çöpe atarım. Genç, yeni bir sigara yakıyor. Başını kaldırıyor, bir an bana doğru bakıyor. Bakışlarımı çeviriyorum. Ben de bir sigara yaksam mı? O da bekliyor sanki. Anais Nin’in “hayalet sevgili”sini düşünüyorum, gülümsüyorum. “...karşılaştığım her erkeğin arkasında durup parmağını ve başını sallayarak ‘Bu değil, seveceğin adam bu değil,’ diyen ve her seferinde beni sevmekten alıkoyan o hayal ettiğim adam.” Tobias’ın da hayalet sevgilisi var, adı bile var, Line, geçmişten bir gölge. Bir kafeye gidip bir şeyler içmek güzel olur, kendimle. Biraz da acıktım. Akşam, yemek zamanı. Bazı rutinlerden kaçınılamıyor. Şimdi açık pencerelerden yemek hazırlıkları sesleri geliyordu, günbatımından sonra da çatal kaşık sesleri, dolup boşalan

tabakların gelgiti başlar. Her evde aynı sesler. Pencereden dışarı yansıyan mavi ışıklarla dolar sonra caddeler, sokaklar. Televizyon. Bildik tartışmalar, sürtüşmelerin yanında çerez. Ekranı bakınca birbirine katlanabilen insanlar, ah kutsal aile. Ya da anne-baba yalnızca. Çocuklar, gençler kendi ekranlarının başında. Ekranlarla, ekranlarda varoluş. Eve ne kadar geç gitsem o kadar iyi. Rolümü beğenmiyorum, böyle oynamayacağım ben. Ailem, zorunlu tanışlar. Kan bağı da ne büyük bir dert, bir şekilde yaşam yolumuzda karşımıza çıkmış, tanışılmış insanlar da. Saçın, giyinişin, nasıl yürüyüp kimlerle dostluk kuracağın, nasıl, ne zaman aşık olacağın, aşkı bulmuş sanacağın, kahvaltıda ne yiyip nasıl sütyen takacağın, her şey her şey belirlenmiş, kurallar, yanlış doğru algıları. Boğuluyorum.

Tobias’a benzeyen genç bir otobüse binip gidiyor. Öyle kalabalık ki otobüs, kapısı zor kapanıyor.

Bakışlarını yakalıyorum camdan, ürperiyorum, öyle donuk. Otobüse binemeyen bir kadın küfrediyor. Ağlamaya başlıyor sonra kendi kendine söylenerek. Durağın yerleri izmaritlerle kaplanmış. İç sıkıntısını emmişler de büzüşmüşler sanki, gri bir renk var havada, iş çıkışı saati grisi. Oysa günbatımına az kaldı. Şimdi deniz kenarında, Üsküdar’da, Beykoz’da sarının maviyle sarmaş dolaş olduğu sağaltıcı bir esinti vardır. Balık tutanların kalabalığı altın mavide erir, İstanbul nefeslenir. Galata Köprüsü’nde küçücük sofralarını kurmadadır insanlar, balık tutanların aileleri, belki de dostlar. Köprü büyü şehrinin nefasetinde ama kalabalığın çirkin izleri de yaraları onun. Tekneler şifalı yalımlarla altında köprünün, sonsuzluğun sesi mi o? Düşsel denizim kucaklıyor beni, nefesleniyorum. Köpüklü bir geceye doğru yolculuk, gecenin bilinmez gücü dalgaların kokusunda.

Dikilmekten bacaklarım çok ağrımış. Ağlaması kesilmiş kadının ben denizdeyken, birden yanına bir adam geliyor. Kolundan tutup kaldırıyor onu, duruşunda öfke. Sarsıyor kadını, susuyor kadın, bakışları grinin en koyusunda, umutsuzluğun grisi. Başımı çeviriyorum, bu griden yürümem lazım, bunalımdan uzaklara, kendi altın mavime. Kendimden başka kime yaslanabilirim ki? Doğrularımı bulmak, bilinçaltıma yerleşmiş kalıpları yıkıp kendime kanatlanmanın zorluğu, o zorlukla kazandığım yeni yaşam sokakları, işte yuvam. Kulaklarıma takmadığım küpeler, giymediğim etekler, saçlarımın kısalığı, yalnızca benim yolum, kendi istediğimce. Kınayan bakışların ötesine geçmeyi başarsam da işte gönle çökmüş acı tortular, ah kutsal aile.

Garson yemeğimi getiriyor, gülümseyerek teşekkür ediyorum. Bir lokma alıyorum, çok sıcakmış, dilim yanıyor hemen, soğuk içeceğimden yudumluyorum. Dilim de kalbim gibi niye yanar ki hemen? Dilimin yarası çabuk geçer de kalbimin yarası sızlar da sızlar. Kurabiyelerin hepsini aynı yapamadım diye teyzemin ettiği alay, soğanları iyi doğrayamadım diye öfkeli sözleri, çay yapmayı bilmediğim için ağız dolusu

kahkahalarını yüzümde patlatan Hacı dayım. İnsan sevmek istiyor işte, takdir edilmek. Hayır, önce bunu aşmak gerek. Takdir gri kasveti arttırıyor, kendinden uzaklaştıkça atmosferin zehirleniyor. Pencereden dışarıya kafenin ışıkları yansıyor, dışarısi karanlık bir deniz. Karanlığın büyüğü sarıyor yavaşça çevremi, ıssız sahilde tek başıma yürüme arzusu. Önce kahveyle sigara. Önümde dolu bir kül tablası var, garson almayı unutmuş, iyi ki. Bir tane yakıyorum, izmaritler bana hikâyelerini anlatıyorlar. Yılgınlık, coşku, kahkaha, nefret, kasvet hikâyeleri, tonları birbirine karışmış, yaşamın kendisi gibi. Birden irkiliyorum, başımda biri dikiliyor, bana sesleniyor. Ateş. Tabii.

“Nasıl dalmışsınız.”
 “Evet, çok dalarım maalesef.”
 Sigarasından bir nefes çekti, ne güzel bakışlar, sıcacık.
 “İzmaritlere bakmayı ben de severim. Onları bir şeylere benzetirim.”
 “Bana içenlerin hikâyelerini anlatıyorlar gibi geliyor.”
 Gülümsüyorum. ”Saçma belki.”
 Karşımdaki sandalyeye oturuyor:
 “Yok canım, ay, çok ilginç. Hikâye, tabii. Böyle teklifsiz oturdum ama...”
 “Ne demek, lütfen! Kahve içer miydiniz?”
 Birbirimize bakıp gülüyoruz.

Diğer masadaki kahvesini garson getiriyor. Çok şaşkınım. Altın mavinin kokusunu duyuyorum. Sığınak. Upuzun ışıltılı saçları var. Kumral. Tırnaklarında beyaz ojeler. Hiç sevmem kendimde, ona çok yakışmış. Söylüyorum. Gülüyor.
 “Saçlarınıza bayıldım ben de. Otobüs durağının orada gördüm sizi aslında. Aynı kafeye gelmişiz. İçimden sizinle konuşmak geldi. Belki de konuşmazdım ama sigara...”
 “Ve izmaritler!”
 Gözlerinde yemyeşil bir dünya, tadını alıyorum, kahverenginin güneşinde.
 “Tek başınalığa inanırım ben” diyorum. Başını sallıyor.
 “Şimdi Sarıyer’de ne güzel tek başınalıklar yaşanır. Öyle severim ki...Günbatımı sonrası dünya bambaşka bir mavi olur, bana sarıldığını hissederim. Sonrası hüzünlü bir mavi-siyah. Sokak lambaları denizde yalnızlığını yankılar insanın.”
 Gözlerinde aynı güneşli dünya.
 “Gidelim mi şimdi? Çok merak ettim. Kendisiyle baş başa sevdiğini belki başka biriyle de sever insan.”
 Sigaramı kül tablasına bastırıyorum, kahverengi güneşin pırlıltısı dudaklarıma yansıyor.
 “Neden olmasın?” diyorum.

ÖYKÜ

Demet KÜÇÜKKALE

© demet_kucukkale

Asansör

İş yerimin olduğu binadan içeri girdim. Her sabah olduğu gibi on katlı binanın dokuzuncu katına çıkmak üzere asansör bekliyordum. Yan yana iki tane asansör... İkisi de küçük. Binanın ihtiyacını karşılamaktan aciz. Klostrofobisi olan insan için tam bir kâbus. Soldakinin önündeyim ben. İçerisi benden önce gelip binenlerle dolu. Hayır, dolu demek yetersiz. İçerisi dolup taşıyor. Mecaz anlamda değil, gerçekten taşıyor. Asansör hareket edip bir miktar yükseldiği için içeridekilerin kim olduğunu göremiyorum; başları değil, sadece bedenleri görünüyor. Bir adım kadar geriden onları izliyor ve çıkmalarını bekliyorum. Kıyafetlerini görüyorum sadece. Biri, en dıştaki, açık mavi çizgileri

olan lacivert bir gömlek giymiş. Onun yanındaki de lacivert spor bir ceket, sözleşmişler gibi. Bu yüzden içeridekiler bana, tıpkı bir bavula sığmayan ama üzerine bastırılarak sığdırılmaya çalışılan giysi yığıntısı gibi görünüyor. Asansör, yolcularının ağırlığını çekmekte zorlanıyor ama yukarı çıkmakta ısrarcı. İçeridekiler de ısrarcı. Hiçbiri inip bir sonrakine binmeyi düşünmüyor, bunu akıllarının ucundan bile geçirmiyorlar. Hepsi birlikte ve hepsi de o an çıkmak istiyor ya da hepsi, çıkabilmek için bir diğerinin inmesini arzuluyor sessizce. Zaten kafaları artık içeride, yükselmişler de biraz; inmeye çalışmak için geç kalmışlar, bu dakikadan sonra tek çareleri çıkmak. Kaçtırmak istemedikleri bir

şey varmış gibi. Yukarıda ne olduğunu bilmesem merak ederdim neden bu kadar ısrarcı olduklarını. Ama biliyorum. Kim olduklarını göremedim ama tahmin edebiliyorum, zor değil. Her gün gittiğim, her gün gördüğüm... Onların bu ısrarı midemi bulandırıyor. Hepsine karşı biraz anlayış fakat daha çok acıma hissediyorum. Küçük hesaplar peşine düşmüş olmalarından... Beklemek istememelerinden... Ben bekliyorum. Bir sonrakine rahatça binmeyi düşünüyorum. Rahatluktan kastım konfor değil. Zaten minicik kabinde üç dört kişi olsak da buna konfor demek zor. Demek istediğim, insan gibi çıkmak istiyorum yukarı.

Asansörün, tuşuna basıldığında aldığı komut nedeniyle içindekileri milim milim yutarak ilerleyişini izliyorum biraz. Az önce yaptığım benzetme güzeldi, o an asansör fermuarı içindeki giysilere bastırılarak biraz daha, biraz daha kapatılmaya çalışılan bir bavul gibi görünüyor. Hani “Hadi! Hadi!” dersiniz, sanki sizi dinleyecekmiş gibi. Bir elinizle bastırır, diğer elinizle fermuarı çekmeye çalışırken yüzünüzü şekilden şekle sokar, belki dilinizin ucunu dışarı çıkarırsınız. Bavulun içindeki her şey sizin için vazgeçilmezmiş gibi... Gittiğiniz yerde o giysi ya da eşyaların yarısının hiç kullanılmadan geri getirileceğini bilmenize rağmen vazgeçilmezmiş gibi... O an, hepsine ihtiyacınız olduğunu düşünürsünüz; hiçbirini çıkarılmaz bavuldan.

İçeridekilerden biri, her nasılsa, beni fark edip “Gelsene!” diye sesleniyor. “Yok.” diyorum. “Siz çıkın. Ben sonrakine binirim.” Acelesi ne bu kadar? Tamam, yoğunluk olduğunda neredeyse her katta durduğu için biraz bekliyoruz. Ama gerek var mı böyle balık istifi olmaya? İki dakika sonra biniver! Bazen insanın acelesi de oluyor tabii. Bir gün yine asansör beklerken önümde biri bekliyor; uzun boylu, iri yapılı bir genç. Hafif de geç kalmışım, hemen çıkmam gerekiyor. Hiç sevmem geç kalmayı. Asansörü çağırmak, ilk sıradakinin

görevidir; sorgulanmaz. Bilirim bunları, yıllarımı bu asansör sırasına verdim ben. Bu sırada beklerken kaç defa “Düğmeye bastınız mı?” diye sorulduğu için ters ters bakan asansör lideri gördüm. Raconu bilecek, arka sıralardaysan bekleyeceksin; öndeki adama güveneceksin. Zaten öndeki adama güvenmiyorsan o yola çıkmayacaksın. Bir bayrak yarışı bu, bir gün sen de asansör sırasının lideri olacaksın. Sana yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapmayacaksın. Neyse... Ben de liderin asansörü çağırdığını düşünüyorum doğal olarak. Fakat asansör, gelmesi gereken en uzun sürede bile gelmiyor. Eğilip bakıyorum ki asansörü çağırmamış bile! Başını eğmiş, kulaklığı kulağında, elindeki telefonda reels izliyor. Bir hamle yapıp uzanıyor ve asansörün düğmesine basıyorum.

Yine mi öyle oldu acaba? Gelmedi diğer kabin. Yok. Öyle değil. Ben varım sadece. En öndeyim. Asansör lideriyim! Asansör geldiğinde binecek olan ilk kişi benim. Asansörün düğmesine de yıllardır gözlemleyerek edindiğim liderlik bilinciyle basmışım. Fakat bu kez de en dipte kalırsam, az önceki gibi doluşurlarsa ve sıkışırsam -ki en kötüsü asansörde sıkışıp omuzlarınızı kısmak mecburiyetinde kalmaktır, bu bana fiziksel değilse de ruhsal bir rahatsızlık verir- diye tedirgin oluyorum. Benden sonrakiler

de şimdi olduğu gibi bir an önce çıkmak isteyecek ve doluşacaklar içeriye, kesin. Zaten arkamda birkaç kişi birikmeye başladı bile. Ama diğer kabinin de geleceği yok gibi. O hâlde, mahalleye gelen iş makinelerinin, kepçenin falan etrafına dizilip izleyen ve birbirine “Bak!” diye gösteren emekli dayılar gibi ben de asansörün yükselmek için nasıl mücadele ettiğini izlerim. Hatta yanımda birileri olsa onunla fikir teatisinde bile bulunurum.

“Şu beyaz spor ayakkabılı adam var ya! Hah! İşte o, biraz sola dönse aslında, en azından bir santim daha içeri girebilirler.” “Ohoo, birader! Ondan önce şu dipteki kadının sırt çantasını çıkarıp eline alması gerekir.” Aklımdan bunlar geçerken asansör birkaç milim daha yükselebildi fakat yeterli değil elbette. İçeridekilerden biri, aklımdan geçenleri okumuş gibi “Hadi beyler! Biraz sıkışalım.” dedi. Sesinden tanıdım. Bu, geçenlerde “İnsanların üç kuruş için yaptıklarına bak ya! Değer mi?” diyen iş arkadaşım. Gülesim geldi, gülmedim. İş arkadaşımın komutuyla gözle görülür bir kıpırdanma yaşandı içeride. Ama yanlış hamle! İçeriye gireceklerine daha da taştılar asansörün kapanmayan kapısından. “Öyle değil!” diye bağırarak istedim; göz var, izan var canım! Fakat son zamanlarda sıkça hissettiğim isteksizlik beni susturdu.

Yukarı çıkma hırsları, içeri girme gerekliliğinin önüne geçmişti. Söylesem de anlatsam da anlamazlardı. O hengâmede beni dinlemezlerdi bile. En diptekiler, ilk binenler; kapı kenarındakilerden birinin vazgeçmesini istiyor hatta bunun gerekli olduğunu düşünüyordu. “Önce ben bindim, elbette benim hakkım!” diyordur içinden ama “Gel kardeşim, yer var, sığarız.” demiştir binerken. Amaan, bana ne! Ne hâlleri varsa görsünler! Herkes birbirinin vazgeçmesini beklerken, sağdaki kabin bir türlü gelmek bilmezken ve arkamdaki yukarı çıkmaya arzulu kalabalık beni kaçınılmaz olarak öne doğru santim santim ilerletirken artık soldaki kabin yolcularının yalnızca ayakları görünüyordu. Bir tanesi diğerinin ayağına bastı, “Pardon.” dedi. “Önemli değil canım, olur böyle şeyler.” dedi ayağına basılan.

Sesinden anladığım kadarıyla bu, geçenlerde öğle yemeği molasından sonra sigaramı ve çayımı içerken yanıma gelen arkadaştı. İşlerden bahsetmiştik biraz. Toplantıda kolay halledileceğini söylediği işlerin ne kadar ağır ve zor olduğunu söylemişti. Yanımızdan geçerken bize selam veren stajyer kızlardan birine aynı samimiyetle cevap verdikten sonra “Salak bu kız! Tam salak!” derken uzaklaşan kızın kalçalarını izlemişti. Sonra biraz önceki samimi yüz ifadesinin aynıyla bana “Sen

biraz durgunsun son günlerde. Bir şey mi var?” dedi. Ama böyle insanlara dertten, kederden söz edilmez. “E, proje hepimizi biraz yordu tabii.” diye ekledi. Arkamda giderek bir çığ gibi çoğalan asansör yolcuları şikâyetçi bir şekilde mırıldanmaya başlamıştı. Öyle ki artık mırıldanmayı bırakıp homurdanmaya, sonra da ne dedikleri anlaşılacak şekilde konuşmaya başladılar. Sesleri giderek yükseliyordu. “O kadar kalabalık binerlerse olacağı bu!” dedi. Diğerleri “Aynen öyle! Ondan sonra ikide bir asansör bozuluyor. Kaldırır mı bu kadar yükü!” diyerek onu onayladı. Yükselmek isteyenler gittikçe agresifleşti. “Diğer asansör de bunlar yüzünden gelmiyor işte.” dedi sekizinci kattan bir adam, yakınlarda emekli olduğunu ama çalışmaya devam edeceğini duymuştum. Tiz, genç, tatlı bir ses “Şey, düğmeye bastınız mı acaba?” dedi.

Denmezdi bu! Hışımla döndüm. Biraz önce nispeten ön sıralarda kendine yer bulmuş, daha doğrusu sıraya aynı anda ulaşmış olsalar da terastaki kantinin çalışanı tarafından kibarı bir el hareketi eşliğindeki “Buyurun siz.” cümlesiyle onun önüne geçmiş olan güzel bir kızdı bu. Yeni olduğu belliydi. Yeniler yapıyor böyle. Bu binanın, bu sıranın raconunu bilmeyenler... Bir liderle nasıl konuşmaları gerektiğinden habersiz olanlar...

Öğreniyorlar tabii sonra. Yeni olduğunu anlayınca öfkemi kontrol ettim. Yine de bir daha böyle söylememesi gerektiğini anlasın diye bakışlarımı yumuşatmadan “Bastım.” dedim. Ama bunu söylerken arkadaki kalabalığın gözlerinde, iştahın yarattığı sabırsızlığı fark ettim. O asansör gelmezse bir tsunami oluşturup binayı da yutacak, böylece az önce yukarı çıkanları da deniz seviyesine hatta daha altına indireceklerdi.

Bütün bu deliliğin içinden çıkmam, kurtulmam gerekiyordu. Beklemekten vazgeçtim. Henüz birkaç adım atmıştım ki kuyruk birden adım adım ilerlemeye başladı. Benden sonraki asansör lideri, düğmeye en az beş defa seri bir şekilde basarak suretiyle -düğmenin çıkardığı şıkırtıdan anlaşılıyordu bu- asansörün gelişini hızlandıracağını düşünmüş olmalı. Sıradaki diğer insanların da bu davranışı takdir ettiklerini gördüm. İçimden “Size de böyle şoursuz bir lider yakışır zaten.” diyerek kapının önüne çıkıp bir sigara yaktım. Sağdaki kabin tam o anda geldi. Anında doldurdular. “İçeride yer var, biraz kayabilir misiniz?” dedi biri. Kapı yine kapanmıyordu. Biraz önce bana düğmeye basıp basmadığımı soran yeni kızın çantasının dışarıda kaldığını gördüm en son. “Evet, yeni başladım. Ay, olur mu! Önemli değil.” dedi binerken kendisini ittiren adama.

"Edebiyat, düşüncenin aydınlanmasıdır."

Victor Hugo

Düş Ant

OKUR | YAZAR | ÇİZER | PLATFORMU

İNCELEME

Selen AYTEN

selen.ayten

“SEVİYE TALİP” ROMANINA MUHAFAZAKÂR BAKIŞ AÇISI

Halide Edip, İstanbul'da doğmuş. Batılı tarzda eğitim almıştır. Amerikan Koleji'nde okuyup İngilizce dil eğitimi almış ama bunları yaparken ailesi Osmanlı- İslam kültürü çerçevesinde eğitim vermiştir. Halide Edip eğitim süresince değerlerinden koparılmadan eğitim almıştır.

Halide Edip Adıvar hayatı boyunca birçok siyasi dönemlerden geçmiştir. II. Meşrutiyet dönemini görmüş Türk kadınının özgür olup kendi seslerine sahip olması gerektiği, kadının değişip dönüşmesi, kendi ayaklarının üzerinde durabilen sağlam kadın figürleri çizmek istemiş ve Seviye Talip romanındaki Macide karakterini yazmıştır. Macide, Halide Edip'in kurguladığı, sıfırdan başlayarak kendi ayakları üzerinde durabilen bir kadın karaktere evrilmiştir.

Seviye, kendi sesi olan Yenilikçi Hürriyet kadınıdır. Ama olması gereken kendi örf âdetlerinden vazgeçmeyen, dini bilen, aynı zamanda yenilikçi, hayata ayak uydurabilen bir kadın olmaktadır. İdeal kadın budur. Tanzimat Döneminde kadın kendi kendini elindeki imkân dahilinde evinde eğitmeye çalışmıştır fakat II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kadınlar toplumun bir parçası haline gelerek dönüşmeye çalışırken Halide Edip yazılarını kaleme almış II. Meşrutiyet sonrasında yazı hayatına başlamıştır. Doğunun değerleri Batı'nın yenilikleri arasında sıkışıp kalmış kadının değerlerini yitirmeden değişime nasıl ayak uydurduğunu ideal kadının nasıl olması gerektiğini Macide karakteri üzerinden inşa ederek Seviye Talip romanını kaleme almıştır.

Din konusu Türk ve Müslüman toplumun can damarı niteliğindedir. Değişimin, gelişimin bile dine uygun yapılması gerekir. Bu durum tek II. Meşrutiyet öncesinde değil tüm Osmanlı İmparatorluğunu kapsayan önemli bir konuydu. Osmanlı toplumu dinine, örf ve âdetine bağlı, gelenekselci bir imparatorluktu. Dolayısıyla değişim dönüşüm ele alınırken bile bunlardan ödün verilmesi söz konusu değildir. Bu değer ve inanın korunmasını bir ilke edinmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunda bakış açısı daha çok din merkezlidir. Yaratılış amacı Allah'a imandır. Fakat yaşadığımız hayatı iman ettiğimiz Allah'ın emir ve yasaklarına uyarak hayatların şekillenmesi gerektiği düşüncesi baskındır.

Değişim dönüşüm konularında Batı örnek alınmaktaydı. Fakat örnek alınan Batı kendi inanışımız, kültür geleneklerimiz göz önüne alınarak revize edilir daha sonra değişime hazır hale gelirdi. Osmanlı Dönemindeki yazarlar düşünülürse zihniyet olarak daha ahlaki değerlere önem veren, halkı galeyana getirmeyen eserler meydana getirirlerdi.

Daha çok bu ahlaki ve dinin eğitici yanını kullanan yazar Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerinde bu tutumu görülür. Ahmet Mithat Efendi yazdığı eserlerinde daha çok iyi yolda olanın dininden, örf âdetleri ve öz benliğinden vazgeçmeyen kişileri ele alırken, diğer yandan da Batı'ya benzeyen Batı'yı kendimize revize etmeden olduğu gibi kabul eden kişilerin günün sonunda yoldan çıktıklarının, sonlarının kötü biteceklerini eserlerinde gösterir. Bu takınılan ahlaki tutum karşısında halk hep değişmeye çalışırken bir şeyler ters gitmiştir. Çünkü devlet değişime giderken ve Batı'yı rol model olarak alırken Batı'yı olduğu gibi değil bizim dinimizde olması gerektiği gibi aldığından yaşanan değişimlerin hep eksik kalması kaçınılmazdır.

Muhafazakâr “tutucu, kapalı” anlamına gelmektedir.

“Kadının değişimi bu dönemde geleneksel öğretiler çerçevesinde hassas bir durum olduğu için Halide Edip de çalışmalarını daha çok aile ve gelenek vurgu-

sunu ön planda tutarak sürdürür ve kadınlara yozlaşmayı engelleyici olarak geleneğin taşıyıcısı rolünü verir.” (Erdem Dönmez, Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar,131).

Değişim evde başlamıştır. Kadın aynı zamanda geleceğin temsilcisidir. Çünkü kadın annedir ve değişimin parçası olurken kendi değerlerini yitirmemesi gerekir ve gelecek kuşakları bu bilinçle hazırlaması gerekmektedir.

Nitekim romanda Macide karakteri, annesinin üzerinde kurmuş olduğu baskıyla yaşamaktadır. Hatta Fahir’in değişim isteğine bile sıcak bakmamaktadır. Sıcak bakmaması, değerlerine bağlı olusundandır. Kendini evine, çocuğuna adanmış tipik bir muhafazakâr Türk kadınıdır.

“Hürriyetten kadınlara ne öğulum? dedi. Erkekler düşünsün.” (Halide Edip Adıvar, Seviye Talip,19.)

Fahir’in halası da kadınlarda dönüşümü desteklememektedir. Aynı zamanda bu düşünce yapısı da muhafazakâr bakış açısı içerisinde olduğunun kanaatidir. Macide’nin de bu ortamdaki düşünce yapısından etkilenmemesi mümkün değildir. Fahir’in amacı aydın kişiliğiyle II. Meşrutiyet’i eve getirerek dönüşümün temellerini evden atarak Macide’de Batılı kadınlar gibi giyiminden eğitimi ne kadar değişiklik yapmaktır.

“Benim esvabım yok değil. Dün ortalık süpürdüm de ondan arkamda o basma vardı.” (Halide Edip Adıvar, Seviye Talip,20)

Fakat bu düşüncesi Macide’nin giyimini değiştirmesi için teklifte bulunan Fahir’e değişime ne kadar kapalı olduğunu gösterir. Macide’nin bu kadar tutucu olması aslında yetiştirilme tarzından da kaynaklanmaktadır. Nitekim Macide örf âdet ve geleneklerine bağlı bir ailede yetiştirilmiştir. Dolayısıyla değişiminin başta bu denli zor olmasının sebebi muhafazakâr ailede yetiştirilmiş olup Seviye gibi Batılı ailede büyütülmemesidir.

“Senin de benim gibi bu kabarık saçları sevmediğine memnun oldum. Bilsen, artık yırtık çarşaf-larla, hatta parçalanmış ayakkabılarıyla sokağa çıkan kadınlar bile Beyoğlu’ndan eğreti bir küme alıp alına yapıştırıyor. Geçen komşu hanım yalvardı da beni tiyatroya götürdü; görmeliy-din.”

(Halide Edip Adıvar, Seviye Talip, 21)

İstanbul’da geçen romanda Beyoğlu semtinde düzenlenen eğlencelere giyimleriyle değişime uğramayan kadınların da katıldığını Fahir’e anlatan Macide’nin aslında bir yandan da dönüşüm içine girmek istediğini gösteriyor. II. Meşrutiyetten sonra Türk kadınının da eğlencelere dahil olduğu Macide’nin sözlerinden görülür.

“Localardan alınanda okkalarla kıvrıcıklar, arşınlarla kurdelelerden kuleler yükselen hanım başları görünüyordu.”

(Halide Edib Adıvar, Seviye Talip,21)

Aslında Macide de gördükleri değişimin farkındaydı, kadınların topluma karıştığı, eğlence yerlerinde yer aldıklarının, yavaş yavaş eğlence ortamlarına karıştığı sahnelerden bu tutum ortaya çıkar. II. Meşrutiyetle gelen değişim kadınların üzerindeki erkek sesini susturmaya yetmedi. Batı'yı yakından görüp orda yaşamış olan Fahir bile değişiminin bir ölçüsü olması gerektiği düşüncesindeydi ve kadının üzerindeki erkek sesinin devam ettiğini göstermiştir.

“O Macide'nin ne annesi gibi taassup sahibi bir gelenekçi ne de Numan'ın davetindekiler gibi boş bir gösteriş düşkününü olmasını istemektedir. Buna göre Fahir'in teklif ettiği üçüncü yol, uyumlu dönüşüm bağlamında muhafazakâr modernleşme biçimine tekabül eder.”

(Erdem Dönmez, Halide Edip Adıvar'ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar, 136)

Numan evlenecektir ve bu haberi düğününe katılmaları için Fahir'e söyler. Fahir Numan'ın evleneceğini, düğünü olduğunu ve bu düğüne davetli olduklarını Macide'yle paylaşır. Fakat Maci-

de'nin tepkisi olumlu olmaz. “Bak sana söyleyeyim Fahir! Ben Türk kızımı senin gibi İngiltere'de bulmadım. Frenk karıları gibi öyle açık saçık yabancı erkeklerin yanına çıkamam.” (Halide Edib Adıvar, Seviye Talip,25)

Macide yabancı erkelerle aynı ortama girmekten hoşlanmamıştır. Neticede geleneklerine bağlı dinini bilip dine göre yaşayan tipik bir Türk kadını olduğundan bu tarz ortamlara girmek istememektedir. Fahir'e göre Macide'nin verdiği tepki abartılıdır. Çünkü Numan'ı kardeşi gibi görmektedir ve Numan'ın eşiyle aynı ortamda bulunacağından bu durumun normal olduğunu düşünmektedir.

“Sana kim yabancı erkek yanına çıkıyor? Numan benim kardeşim gibi de onun için söylüyorum. Hem onun karısı da benim yanına çıkacak da...” (Halide Edib Adıvar, Seviye Talip,25)

Fahir'in bu şekilde olumlu konuşması Macide'nin düşüncesini ya da hiddetini bastıramamıştır.

“O isterse çıksın. Kim bilir nasıl şillik şey! Yeni hürriyet kadınlarından olacak... Ben Türk kızımı, Müslüman kızımı; öyle şeylere gelemem...”

(Halide Edib Adıvar,Seviye Talip,25)

Macide'nin muhafazakâr düşünce yapısına sahip olduğunu net bir şekilde ifadelerinden görül-

mektedir. Değişimin bir parçası olmak istemediğinin ve Hürriyet Kadını kelimesini kullanıp kıyas yaparak ötekileştirme yapması söz konusudur. Çünkü Macide bu hızlı değişimin karşısında arada kalmıştır.

“Macide, iki vazgeçilmez arasında trajik bir bocalama yaşamaktadır; bir tarafta geçmişi, alışkanlıkları ve kök değerleri temsilen annesi, diğer taraftaysa şimdi ve geleceğini ifade eden, kocası ve çocuğunun babası Fahir vardır. Buna göre Macide ne geçmişini inkâr edebilmekte ne de geçmiş değerleriyle sahiplendiği şimdiki reddetmektedir.” (Erdem Dönmez, Halide Edip Adıvar'ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar,137)

Macide, Fahir'in çizdiği yolda değişmeye başlar. Kadınli erkekli ortamlara da dahil olur. Macide Seviye ile Cemal'in yaşadığı evlilik dışı aşkı öğrenir. Tepkisini ise şu sözlerle ifade eder;

“Aşk en ulvi nikâhtır. İki kişiyi ondan başka bir şey bağlayamaz.” (Halide Edib Adıvar, Seviye Talip,55)

Fakat bu durumu yadırgamaz aslında bu, Macide'nin kafa yapısının muhafazakâr dar görüşünü bıraktığını daha modern düşüncesinin göstergesi niteliğindedir. Kaldı ki bu durum Fahir'i korkutur.

“Fahir, Macide’nin bu yönde düşüncesine evlilik ve ailenin kıymeti bağlamında tepki gösterir ve karısının bu denli hızlı dönüşümüne şahit olmak istemez. (s.47).”

(Erdem Dönmez, Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar,137)

Cemal Macide’ye Piyano dersi verir.

“Buna göre Macide’nin piyano çalma isteği, dönüşümün/modernleşmenin tescili olarak yorumlanabilir.”

(Erdem Dönmez, Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar, 137)

Macide değişimin tam içerisine girmiştir. Giyimini değiştirip modayı takip eder. Macide’nin değişimi karşısında Fahir, eski Macide’ye özlem duyar, değişimin parçası olmayan çarşaf giyen doğal Macide’ye özlem duysa da Macide artık harekete geçmiştir.

“Romana kadınlık bağlamında aşırılığı ve aykırılığı temsil eden Seviye, başlangıçta muhafazakâr görüşlere sahip Fahir’in tepkisiyle karşılaşsa da musikinin tesiriyle onu etkisi altına alır. Batı’yı iyi tanıyan, modernleşmeyi taklitten öte gelenek temelli bir bilinçle uygulamaya çalışan ve bu türden görüşlerini karısı Macide üzerinde uygulamaya çalışan Fahir, Seviye’ye müptela olduktan sonra tüm değerlerini yitirir; hatta ona ulaşmak, onu kendine ait kılmak için en çirkin yollara dahi tenezzül eder.

Buna göre Seviye’nin, romanda hem Macide’yi hem de Fahir’i muhafazakâr düşünce ve yaşayıştan uzaklaştıran karakter olduğunu söylemek mümkündür. Kendisi de aile yaşantısıyla, kadın kimliğiyle, kararlarındaki radikalliğiyle karşı-muhafazakâr olarak nitelenebilecek olan Seviye, Hülya Argunşah’ın belirttiği üzere kendi kendine yeten, hayatına dair kendi kararlarını çekinmeden alan, kendisi olmayı örnekleyen ve aldığı kararlarla verili sınırları zorlayarak anarşi yaratan yeni kadındır.

Çünkü o, geleneksel bağlamda erkeğin güdümünde kalan itaatkâr kadından farklı olarak toplumun henüz hazır olmadığı güçlü ve kararlı kadını temsil eder; tercihleriyle tüm toplumu karşısına alabildiği için kadının bireyselleşmesi yolunda devrinin kadınlarına öncülük eder. (Argunşah2015:34)”

(Erdem Dönmez, Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar, 138)

Halide Edip Adıvar güçlü ideal kadını kurgulamanın peşindeydi, nitekim Macide karakteri sıfırdan başlamasına rağmen kendi değerlerini kaybetmeden değişim çağına ayak uydurmayı başarmış hatta öyle kendini geliştirmiştir ki ülke meselelerine kafa yoracak kadar değişime uğramıştır. Artık karşımızda Doğu’nun değerleri, muhafazakâr bakış açısı içerisinde sıkışan Batı’nın yenilikleri arasında kalmış bir Macide değil ayakları üzerinde durabilen her yönden gelişmiş, çocuğunu en iyi şekilde gelecek kuşaklara hazırlayacak donanımlı, güçlü ideal Türk kadını ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Dönmez,Erdem.”Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar”, International Journal of Languages’ Education and Teaching, 25.12.2019, Volume 7 Issue 4, 131.
- Adıvar,Halide Edib.Seviye Talip,İstanbul,Can Yayınları,Aralık 2022,19.
- Adıvar,Halide Edib.Seviye Talip,İstanbul,Can Yayınları,Aralık 2022,20.
- Adıvar,Halide Edib.Seviye Talip,İstanbul,Can Yayınları,Aralık 2022,21.
- Adıvar,Halide Edib.Seviye Talip,İstanbul,Can Yayınları,Aralık 2022,21.
- Dönmez,Erdem.”Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar”, International Journal of Languages’ Education and Teaching, 25.12.2019, Volume 7 Issue 4,136.
- Adıvar,Halide Edib.Seviye Talip,İstanbul,Can Yayınları,Aralık 2022,25.
- Adıvar,Halide Edib.Seviye Talip,İstanbul,Can Yayınları,Aralık 2022,25.
- Adıvar,Halide Edib.Seviye Talip,İstanbul,Can Yayınları,Aralık 2022,25.
- Dönmez,Erdem.”Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar”,International Journal of Languages’ Education and Teaching, 25.12.2019,Volume 7 Issue4, 137.
- Adıvar,Halide Edib.Seviye Talip,İstanbul,Can Yayınları,Aralık 2022,55.
- Dönmez,Erdem.”Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar”,International Journal of Languages’ Education and Teaching, 25.12.2019, Volume 7 Issue 4, 137.
- Dönmez,Erdem.”Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar”,International Journal of Languages’ Education and Teaching, 25.12.2019, Volume 7 Issue 4, 137.
- Dönmez,Erdem.”Halide Edip Adıvar’ın İlk Dönem Romanlarında Muhafazakâr Kadınlar”,International Journal of Languages’ Education and Teaching, 25.12.2019, Volume 7 Issue 4, 138.

Ne Seyretmeli?

Düş Art®

ÖYKÜ

Ömer Sidar ŞAHİN

omersidarsahin

BELGESELLEŞEN MEYHANE

Çalıştığı yerde zaman bir türlü geçmek bilmiyor, teneffüsü bekleyen öğrenciler gibi saate bakıp duruyordu. O zalim akrep ve yelkovan bugün nedense aheste dönüyorlardı. Bir türlü sevgili olamadığı kadının uzmanlık alanı gereği çok kez bahsettiği 'insanın zaman algılaması' kuralı devredeydi. Hani güzel anların çabuk geçip bekleme anında zamanın askıda kalması durumu. Saatle bu kadar çok ilgilenmesinin nedeni akşam, hayatına dair sorgulamalar yapmak istemesiydi. Bu sorgulamalar bir görüşe göre kuru kuru yapılamadığından ıslatmak için rakı fena olmazdı hani! Sorgulamaya derinlemesine nüfuz eder, dedi gülümseyerek. Kendine göre temize çekilecek çok konu vardı. Mesela, davetine bir sürü bahane ileri sürerek gelmeyen, sevgili olamadığı kadından başlayabilirdi. Bahaneler dudaklarından dökülürken yine yüzünde 'üzgünüm' ile karışık 'ama

aklımdasın' ifadesi vardı ve maalesef bir dahaki sefere dair verilen yalancı sözler. Tabii ki iş, aile, yaş da sırada bekleyen konular arasındaydı. Bugün de yoğun bir çalışma günüydü ama saatin geçmesi için bir bahane olmuştu. İşinde iyi olduğunu düşünürdü ve ilk günden beri övgülere alıştı. İşte sorgulama listesine alınmasının nedenlerinden biri de buydu. Bu kadar iyi olduğu işinde artık biraz daha rahat çalışıp daha fazla kazanması gerekmez miydi? Arkadaşlarıyla sohbetleri sırasında ortak bulunan ve keline hedef belirlediği 'dört artı dört artı dört' hayat tarzına ulaşmak istiyordu. İlk duyanlarda yaşadığı ülkedeki eğitim sistemiyle ilgili bir konu fikri uyansa da hiçbir ortak noktası yoktu. Soranlara, haftada dört gün, dört saat, dört bin lira açıklamasını yapıyordu. Bu açıklamayı duyanlar önce bir gülümseyip sonra fena fikir olmadığını söylüyorlardı.

Bu durum yaşadığı ülkede bir lüks olsa da o, yapacağına inanıyordu. Bu fikri, artık hayatında olmak istediği psikolog hanıma söylediğinde, karşılığında 'ütopik' kelimesiyle başlayıp bir sürü teknik tabirle devam eden cümleler duymuştu. Hâlbuki ne vardı, kendi de bu fikre katılsa! Böylece daha fazla zaman geçirirler, daha fazla şey paylaşabilirlerdi. Ya da gülüp geçebilirdi, olumsuz fikir beyan etmesine gerek yoktu ki! Neyse, dedi kendi kendine, bunları akşam ikinci kadehe geçtiğimde daha güzel düşünürüm. Nihayet iş çıkışı olmuş, arabasına binmek üzere adımlarken birkaç arkadaşının ayaküstü laflamalarına takılmıştı. Sosyal hayatın bir parçası olan ve normal insanların yapması gereken bu kısa sohbetleri yaptıktan sonra, bünyesine bir an önce almak istediği alkolün mekânına doğru yol aldı.

Her zaman gittiği ve adını çok sevdiği “Ser-i Cihan” lokantasının otoparkına girdiğinde tanıdık birkaç plaka gördü. Bu durum canının biraz sıkılmasına sebep oldu; çünkü bu akşam yalnız olmak ve sakince düşünmek istiyordu. Biliyordu ki aynı masada olmasa bile, onlarla aynı mekânda olma durumu yalnız kalma haline engel olacaktı. Bir süre düşündükten sonra can sıkıntısı içinde arabasını başka bir mekâna doğru sürdü ve giderken aklında çok sevdiği bu mekânın mezeleri, müzikleri ve o güzel salatası vardı. Birkaç kez bahsedilirken duyduğu ve bazen önünden geçtiği salaş meyhane geldi aklına, başka çare yok deyip o yöne doğru hareket etti. Kolayca buldu yerini çünkü anason ihtiyacını yön bulmada kullanmıştı. Aracından indi, daha önce hiç gelmediği bu mekânın kapısına doğru yürürken uzaktan kumandayla kapıları kilitledi, aracın sinyal lambalarından yansıyan turuncu ışık, mekânın ahşap ön cephesinde ve camlarında kısa bir süre aydınlanmaya neden oldu. İçeri girerken o çok alışıktığı anason kokusu burnunda, garsonlardan biriyle karşılaştı. Garson elinde küllüklerle, hoş geldin abi, dedi. Bu karşılıma, hoş bulduk ile karşılık verdi. Nereye oturacağına karar vermek için etrafa bakarken sağ tarafta tezgâh üzerinde domates doğrayan

ve bu konuda usta olduğu hemen anlaşılan ellili yaşlardaki bir adam da, hoş geldiniz, dedi. Bu karşılımda müşteri memnuniyetini üst düzeyde tutan mekân sahibi ifadesi vardı. Ona da gülümsemeyle karışık hoş bulduk, dedi. O anda aklına memleketinde bir mekâna girildiğinde herkese elli defa söylenmek zorunda kalınan ve yeni geleni geldiğine pişman eden “Hoş geldin.”leri getirdi. Oldukça loş olan ortamı en çok aydınlatan şey açık olan televizyon ekranından yansıyan ışıktı. Masaların hepsi dolu olmasa da yine kalabalık sayılırdı. Giriş yönüne göre sol tarafa kalan ve kapıya yakın olan bir masayı seçerek oturdu. Buradan bütün mekân televizyondan yansıyan ışıkla da kolayca görülebiliyordu. Klasik bir meyhane düzenindeki mekânı gözlemlerken diğer garsonun, abi hoş geldin, ne içersin? sorusunu işitti. Ona da, gereken cevabı verirken yüzünün demin domates doğrayan adama çok benzediğini fark etti ve oğlu olabileceğini düşündü. Diğer masalardan gelen kahkaha sesleri ve uğultular arasında rakı ve meze siparişlerini söyledi. Garsonlar servisini açarken diğer masalarda oturan kişilere gözü ilişti. Daha çok esnaf yapılı müşteri profili vardı: küfürler, sallanan tespihler, uzatılmış sakallar, afili tavırlar. Garsonlar, örtüsü yer yer sigara yanıklarının izlerini taşıyan masaya servis yaparken çakırkeyif

bir müşteri uyuşan dili ve dudaklarıyla bir haydari istediğini haykırdı. Verilen her siparişin önemini bilen mekân sahibi hem mezeleri yetiştiriyor hem de hesap tutuyordu. Sosyal içerikli yazılar yazmak için çok uygun bir mekân diye düşünürken rakısından aldığı ilk yudum damağında ve yaşadığı zaman diliminde müthiş bir haz bıraktı. İçme kültürünü kendince iyi bildiğine inanırdı. Bu kültürü yıllar içerisinde birçok mekânda bulunarak edinmişti. İçilen alkolün türüne göre masalar değişebilirdi. Mesela bira, ayaküstü tek başına da olsa içilip geçilebilirdi. Hatta yemeğin yanında bizim ayran gibi bol bol içen milletler bile vardı. Rakının kendine göre bir ağırlığı, mezesi ve sohbeti olmalıydı. İlk kadeh yavaş içilip mezelere hayvan gibi abanılmamalıydı. Şarap ise ona göre güzel bir kadınla içilirse daha bir değerli ve tatlı olurdu. Bu akşam ilk kadehin içilişi kuralına uymak istemiyordu. Kendine ayırdığı zamanlardan biriydi ve ilk kadeh yağ gibi geçti genzinden. Kadeh biterken duraksadı, çevresine bakınırken planladığı sorgulama işi yerine mekâna daldığını fark etti. Fark ettiği durumlardan bir diğeri de geldiğinden beri ortamda müzik olmamasıydı. Normal bir durumda arka fonda uğultu şeklinde de olsa bir sanat müziği eseri ya da mekâna daha uygun bir arabesk parça çalmalıydı.

Ama kulaklarda gezinen ses, açık olan televizyonda TRT kanalında o saatte konulmuş bir belgeselden anlatılanlardı. Belgeseldeki etkileyici basbariton ses, bir aslan ailesinin yaşam mücadelesini çarpıcı görüntü ve ifadelerle aktarıyordu. Mekânda bulunanların sosyokültürel yapılarıyla, dünya görüşleriyle, beklenti ve istekleriyle uzaktan yakından hiçbir alakası olmayan ve tabii ki ilgiyle izlemedikleri bu belgeselin kapatılmaması ya da değiştirilmemesi ilk anda gülümsemesine neden oldu. Belgeselin açık olması durumu merakını iyice cezbedi.

Geldiği anda içeri girerken ekranda ne olduğunu anımsamaya çalıştı ama olmadı. Bir süre sonra belgeselin açık kalmasının nedeni olarak, biraz dikkatli bakması sonucu gördüğü az ötedeki masanın üstünde duranlar olabilir diye düşündü. Dağılmasın diye iyice bantlanmış uzaktan kumanda ile birlikte at yarışları kuponları, bazı gazetelerden at yarışlarına dair bilgilerin verildiği ekler ve üst kapağı mavi geri kalanı turuncu olan iki tükenmez kalem orda duruyordu. Demek ki bir masa, kalemlerin mavi üst kısmını kemirerek at yarışlarını takip etmiş, yarışlar bittikten sonra televizyon kapatılmamış, arkasından belgesel başlamıştı. Aslında bu mekân da, bir belgesel ya da tez konusu olabilirdi. Sevgili olmaya çalıştığı kadının

uzmanlık alanı için mükemmel gözlemler sunuyordu. Nasıl olsa mekândakiler içtikçe içlerindeki hayvanlar açığa çıkacaktı. Nuh'un fermente olmuş üzümü yalayıp sarhoş olan keçiden öğrenerek yaptığı mitolojik şarap öyküsündeki gibi. Kimisi sırtlan olacaktı, kimisi yılan, kimisi de akbaba! Bu arada belgeselde olaylar ilerliyor, basbariton ses, olayı iyice dramatik hale getiriyordu. Bu nedenle masalarda oturanlar kaçamak da olsa ekrana bir süre dalıp sohbetine geri dönüyordu. Yani ilgi yavaş yavaş artıyordu. İlk kadehin molasında sevgili adayının sevmeye özürsü olabileceğini düşündü. Psikolojide buna bir tanımlama var mıydı acaba? “Odunluk sendromu” mesela. Belgesel yani doğal hayat doğal hızında akıyordu. Son olaylarda meydan okumayı kaybeden aile reisi aslan, grubu terk etmek zorunda kalmış, yeni gelen genç aslan duruma hâkim olmaya çalışırken bir anne, bir teyze ve üç yavru isyan ederek yuvayı terk etmişlerdi. Belgeselde, aile reisi aslanın otoritesini kaybetmesi, anne ve teyze aslanın yuvayı terk etmeleri mekândakilerin “cık cık”lamalarına ve kızmalarına yol açmıştı. Kadın kısmı evinde oturmalı, erkek işine karışmamalıydı. Bu cümleleri sevmeye özürsü sevgili adayı duysa tepkisi ne olurdu? Bazı tahminlerde bulundu: “Peki bu cümleyi kuran adam onun

danışanı olsaydı ne olurdu?” Bu soruları kendi kendine sorarken ortamdaki konuşmaların kesilme sıklığı artıyordu. Bu durumda anlatıcının etkileyici cümlelerinin payı büyüktü. Sanki meyhanedekiler anlayabilsin diye kışkırtıcı cümleler seçilmişti. Küçük aslan ailesi bir anda çok aç olan kalabalık bir çita grubunun arasında kalmıştı ve üstüne üstlük bir aslan yavrusunu göz göre göre yemişlerdi. Yeni aile reisi genç aslan tarafından yenme tehlikesi nedeniyle kaçan küçük yavrunun, aç çitalar tarafından bazı ayak oyunları ile kaçırılıp yenmesi sağ çaprazda oturan ince yapılı, seyrek sakallı genci rahatsız etti. Hele ikinci yavruyu kaçırma girişimi ortamdaki gerginliği daha da arttırdı. İki masa önde oturanlardan esmer iri yarı olanı dolma parmakları arasında gezdirdiği tespih tanelerini daha sert döndürmeye başladı. Aynı masada çakırkeyifliğin biraz ötesine geçmiş donuk bakışlı, moda ve milli geçmişine uygun sakal bırakmış olanı, üç yavruya sahip çıkamadıkları için anne ve teyzeyle sitem etti ve kendi avradı olsa nasıl çekip çevireceği, kol kanat gereceği hakkında yorumlarda bulundu. Olayın heyecanı artarken üç kişilik bir grup kendisiyle aynı hızda olan masaya oturdu. Büyük ekran televizyondan ortama yansıyan ve herkesin bakıp yorumlamalar yaptığı bu dramatik görüntüler daha oturur oturmaz onların dikkatini çekti.

Garsonlardan mekân sahibinin oğlu olduğunu düşündüğü genç, zeytin piyazını televizyona en yakın masaya götürürken teyzenin çitalar tarafından öldürülüşünü yakından izledi. Masa uzak olduğu için bu olay hakkında yapılan yorumları tam olarak duymadı ama çitalara küfür edildiği belliydi. Donuk bakışlı ve dolma parmaklının masasında, sırtı televizyona dönük, kendi ile yüz yüze oturan, sürekli meze yiyen, beyaz tenli, güvensiz tipli adam yüzünde bir sırtıma ifadesi ile çitaları haklı bulduğunu ve her zaman güçlünün kazanacağını söyledi. Kendisinin bu konuyla hiçbir ilgisinin olmamasına rağmen “Ekosistem” ile ilgili önemli bir kuralı söylemesi tepki almasına neden oldu. Hatta masaların birinden “Yavşak” kelimesi duyuldu. İkinci kadehin son yudumunu içerken birkaç kişinin yoğun bir tepkiyle televizyona doğru el kol hareketleri yaptığını ya da avuç içlerini birbirine vurarak şaklattıklarını gördü. Bu tepki milli bir maçta kaçan gol pozisyonuna değildi. Nasıl

olduysa ikinci yavruyu da çitalar yemiş, kalan son yavrunun ve annenin peşine düşmüşlerdi. İkinci aslan yavrusunun cansız yatan bedeninin görüntüsü ortamda duygusal bir geçişe sebep oldu. Hele son yavrunun ağlama sesleri iyice artırdı hissiyatı. O anda kendi çocuklarına göstermedikleri bu duyguları, bilimselliğini hiçbir zaman anlamayacakları bir belgele göstermeleri, içinde bir acıma duygusu uyandırdı. Odun sendromlu sevgili aday bu durumla ilgili nasıl bir açıklama yapardı acaba? Mekân sahibi her zamanki tezgâhında bir yandan meze hazırlıyor bir yandan da belgele gözü kayıyordu. Son istenen mezenin hazırlanıp bitmesine yakın çitalar anne aslanı kıstırmış, yavru ise ağlamaya devam ediyordu. Çitaların bu hareketi “Şerefsizlik” olarak addedildi, mekâna en son gelen gruptan beyaz gömleklî, sivri burun kunduralı, yine modaya uygun sakalı ile her an kavgaya hazır olanın kadehini bir dikişte bitirmesine neden oldu. O masada hızlı başlamıştı, bitirilen

ikinci kadehti. Bazıları bu tip şerefsizliklerin insan hayatında da olduğunu yaşadığı birkaç olayı anlatarak örneklendiriyordu. Güvensiz tip ve içeri girerken kendini karşılayan garson dışında herkes bir olmuş aslan ailesinin yanında şu çitaları analarından doğduklarına pişman etmeye hemfikirdiler. Kendini karşılayan garson hiçbir şeyden haberi olmadan servis dışında hareket etmeden bir köşede duruyordu. Belgeselde anlatılanlar onu pek bağlamıyordu. Güvensiz tip ise yüzünde iddia oynadığı takımın kazanacağı gibi bir ifadeyle meze yemeye devam ediyordu. Masalar arasında bu duruma neden düşüldüğü, hatanın kimde olduğu, yavruların neden korunamadığına dair görüş alışverişi yapılıyordu. Kimisi daha önce aslan besleyen biri gibi konuşuyor, bu belgele ben de çekerime getiriyor, biri bacanağının hayvanat bahçesinde çalıştığını bir ara aslan beslediğini söyleyip bu asil hayvanların yaşamlarına dair kesitler anlatıyordu.

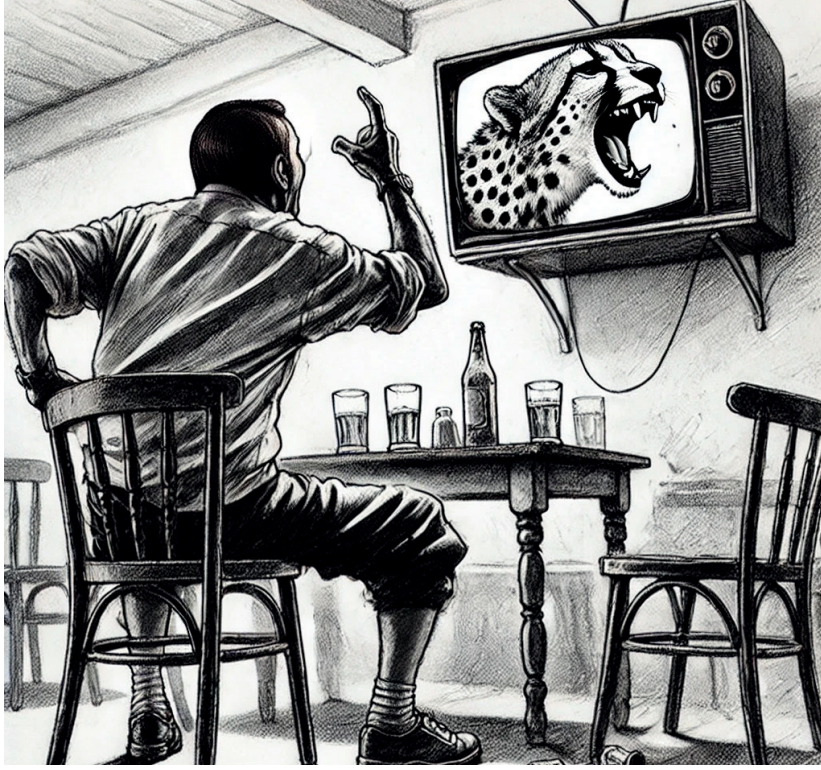

Ancak hiçbir paylaşım zalım çitaları durduramıyordu. Ve işte yine olanlar olmuş, çitaların anne aslanı öldürmesi mekânda buz gibi bir havanın esmesine neden olmuştu. Son kalan yavru, masum ve korkmuş halde ağlayıp duruyordu. Bu duruma can dayanmazdı. Artık mekândaki birçok kişinin gözü televizyonda, yürekler yavru aslanın yanındaydı.

Çitaların son kalan yavrunun etrafında dolanmaları farklı bitecek olan bir futbol karşılaşmasında galip gelecek takımın topu dolaştırıp tribünlere “oleyyy” çektirmesi gibi bir şeydi. Artık bu kadarı da fazlaydı, orada yürek parçalayan hazin bir tablo vardı. Bu manzarayı izlerken televizyondan yansıyan ışık

huzmelerinin mekândaki bazı müşterilerin sulanmış, dolu dolu olmuş gözlerinden ortama yansıdığını gördü. Yine o sırada meze hazırlayan mekân sahibinin gözlerinden hafifçe dökülmüş yaşların durumdan mı yoksa soyduğu soğandan mı olduğuna karar veremedi. Üçüncü kadehin sonuna gelirken bir acı hissiyat almıştı ortamı. Çitaların son yavruya da

saldırmaları televizyonun önünde toplanmalara, arkadakilerin ayağa kalkmasına neden olmuştu. Yavrunun kaçma çabaları, çevreden bir yardım beklemesi, grubu terk eden baba aslanın bir anda kahramancasına çıkıp ortamı dağıtacağı beklentisi kalpleri daha da hızlı attırıyordu. Hatta biri, aha baba aslan

çalıların arkasında şimdi anasını beller hepsinin, diyerek moralleri artırmak istese de o görünenin oradan geçen bir sırtlan olması yüzlerin tekrar asılmasına neden oldu. Çoğu kişi televizyona milli bir maç izlemiş gibi bakıyor, bu maçı son dakika golüyle berabere bitirmek istiyordu.

Güvensiz tip, bir anlığına masada tek kalmış ve bunu fırsat

bilircesine mezelerin hepsinden birer birer ağzına atıp hızlı hızlı çiğniyordu. Bu haliyle daha çok bir kemirgene benziyordu. Mezeleri ağzında hızlıca çiğnerken sanki bir yandan da bir şeyler söylemeye çalışıyordu diğer enayilere. Üçüncü kadehinin son yudumunu alıp bardağı masanın üstüne koydu, sandalyesinde doğruldu, hafif sendelese de kalabalığın arasına daldı. Alkol zihinleri mayıştırmış, anlatım dikkatleri cezbetmiş, hiç izlemeyecekleri bir programın, hiç olmayacak olan mutlu sonunu, hiç yapmayacakları tavırlarla bekliyorlardı. Ama olmamıştı işte! Belgeselin son dakikalarında, o basbariton ses,

dokunaklı senfoni müziği ve son yavrunun cansız bedeninin görüntüsü dururken yüksek sesle bağırdı, ben neden aile kuramıyorum lan! Bu serzeniş televizyona en yakın masadaki, o ana kadar belgeselle ilgili pek yorum yapmayan en yaşlının da ayağa kalkarak bağırmasına neden oldu: “Orospu çocuğu çitalar, yediniz aileyi lan!”

MAKALE

Kerem GÖKÇE

@keremg1923

YAZMAK HAKKINDA BAZI MÜLAHAZALAR-1

Bu yazı biraz sohbet havasında olan “Yazmak Hakkında Bazı Mülahazalar” adlı kısa yazı serisinin ilk yazısıdır. İyi okumalar. Metin yazmak, okur-yazar grubu için bir yaşam tarzıdır. Fikirlerini, görüşlerini, hislerini yazarak belirtebilirler. Amma ve lakin metin yazmanın en büyük önceliği “okumak”tır. Bittabi okumayan birisinin metin yazması da zordur. Dikkat edilmesi gereken hususları da vardır. Hangi yazı türü olursa olsun. Roman, hikâye, şiir, inceleme, makale, fıkra, gezi yazısı vs. Benim kanaatimce her şeyden evvel kafanızda bir konu belirlenmeli, sonrasında belirlediğiniz konuya en uygun metin türünü seçmelisiniz. Bunun aksini uygulayacak olursanız şayet, yazmış olduğunuz metin monoton, akıcı olmayan bir metin haline gelmesi mümkündür. Metne gayet iyi bir şekilde başlasanız bile. Bundan mütevellit

kafanızda seçtiğiniz konuyu hangi metin türünde daha iyi kaleme dökerseniz o metin türünü seçmeniz daha iyi olacaktır.

Konulara ve türlere örnek vermek gerekirse;

1) Şiir

a) Toplumsal Konular

Eğer seçmiş olduğunuz konu toplumsal, memleket meselelerini ilgilendiren bir konuysa, bu konular hakkında yazabileceğiniz yazı türlerinin başında şiir gelir ve serbest nazımda yazılması daha uygundur. Çünkü bu konular hakkında yazılan şiirler halkı aydınlatacak metinler olacağından dilinin sade olması ve biçimden ziyade anlatılmak istenilen konuyu ön plana çıkartmak gerekmektedir. Örnek olarak Nazım Hikmet verilebilir.

b) Bireyin İç Dünyasını ve Hislerini Yansıtan Konular

Şiir, toplumsal ve memleket meselelerinin yanı sıra insanın iç dünyasındaki hisleri tercüme etmesi açısından da uygundur. İnsan; iç dünyasındaki hislerini, bir başkasına karşı beslediği duyguları ve düşüncelerini şiirde oldukça rahat ve güzel bir şekilde kaleme dökebilir. Buradaki hususlar; şiirin dilinin karşıdaki kişinin anlayacağı düzeyde olması, güzel benzetmeler yapılmasıdır. Ayrıca bu konularda yazılan şiirlerde toplumsal konulardakinin aksine sanatsallık amacı da güdülebilir.

(Ek Bilgi) Bu konular için uygun olan bir diğer metin türü ise mektuptur. İnsan sevdiği birine hislerini şiirde belirttiği gibi mektupta da belirtebilir veya şiir yazmaya yeteneği yoksa mektup yazarak daha basit ve rahat bir şekilde kaleme dökülebilir. Buna örnek olarak Franz Kafka verilebilir.

2) Edebi Eserlerin Konuları Hakkında Yazılan Yazılar

a) İnceleme ve Makale

Diyelim ki herhangi bir edebi eser okudunuz ve bu edebi eserde işlenen bir konuyu çözmüş ve işlenen konu hakkında da bilgi sahibiyken inceleme yazısı veya makale yazmanız çok kolay olacaktır.

Mesela Millî Mücadele'yi konu alan romanlar (burada da Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Halide Edip Adıvar gibi yazarların eserleri örnek gösterilebilir) okuyup bu romanlarda anlatılan olayları kafanızda bulunan bilgilerle birlikte bu konularla alakalı ansiklopedik kaynaklardan da alacağınız bilgilerle de destekleyerek güzel bir inceleme yazısı hatta makale ortaya çıkarabilirsiniz.

Yalnız bu makale tarzı yazılarda, herhangi bir yerde yayımlamadan önce dikkat etmeniz gereken belki de en önemli şey, yazdığınız yazıları dikkatli bir şekilde kontrol etmektir. Eğer gözünüze çarpan bir bilgi yanlış, imla hatası gibi durumlar söz konusuysa bunları düzeltmeniz sizin için çok iyi olacaktır. Bu benim de başıma gelen bir durumdur. “Ömer Seyfettin’in Öykülerinde Balkanlar, Türkler ve İkinci Meşrutiyet” adlı makalemde

Enver Paşa'nın doğum yerini İstanbul yerine Selanik olarak belirtmişim ve yazıyı kontrol etsem de gözümü çarpmamış. Tarihi konularda, özellikle tarihi kişilikler hakkında yazdığımız bilgilerin doğruluğu hakkında emin olmanız birinci önceliğiniz olmalıdır. Ben de bu hatamdan dolayı tekrardan af diliyorum.

b) Tahlil

Edebi eserler hakkında başka yazılabilecek bir tür de tahlillerdir. Özellikle de şiir tahlilleri. Bu tip yazılar edebi eserlerin ne anlattıklarını/ anlatmak istediklerini açıklayan yazılardır. Mesela Sis şiirinin, Tevfik Fikret'in, İstanbul'a karşı duyduğu nefreti veya dönemin yönetimine karşı eleştirilerini açıklayan yazıları örnek verebiliriz.

Yabancı bir örnek vermemiz gerekirse; George Orwell'in Hayvan Çiftliği adlı eserinde, hayvanlar ve çiftlikler kullanılarak Sovyetler Birliği'nin tarihini anlattığını ifade eden yazılar örnek verilebilir.

3) Roman/Hikâye

Şimdi belki de en çok okunan türler olan roman ve hikâyeye geçelim.

Bu türlerde hemen hemen her konuda yazabilirsiniz. Elbette yeteneğiniz varsa. Realist bir roman da olsa tamamen kurgu

olan bir roman da olsa, olayların akışını oldukça sürükleyici yapabilirsiniz bu türlerde yazmanız daha iyi olur. Aksi takdirde ortaya çıkaracağınız eser oldukça monoton, kopuk kopuk olacaktır. Eserinize her ne kadar iyi başlasanız da dahi...

Bu türlere konu olarak tarihi, politik, sosyolojik, bilim-kurgu, romantik vb. konularda yazabilirsiniz. Fakat özellikle saydığımız konu çeşitlerinden ilk ikisini işlerken dönemin tarihi yapısını, olay akışlarını sürükleyici yapmanız lazım gelmektedir.

Bu türe örnek olarak; olarak Ömer Seyfettin, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ayşe Kulin, Namık Kemal, yabancı olarak; L. Andreyev, Jack London, J. K. Rowling, J. R. R. Tolkien örnek verilebilir.

Bu “Yazmak Hakkında Bazı Mülâhazalar” yazı serisinin ilk yazısıydı.

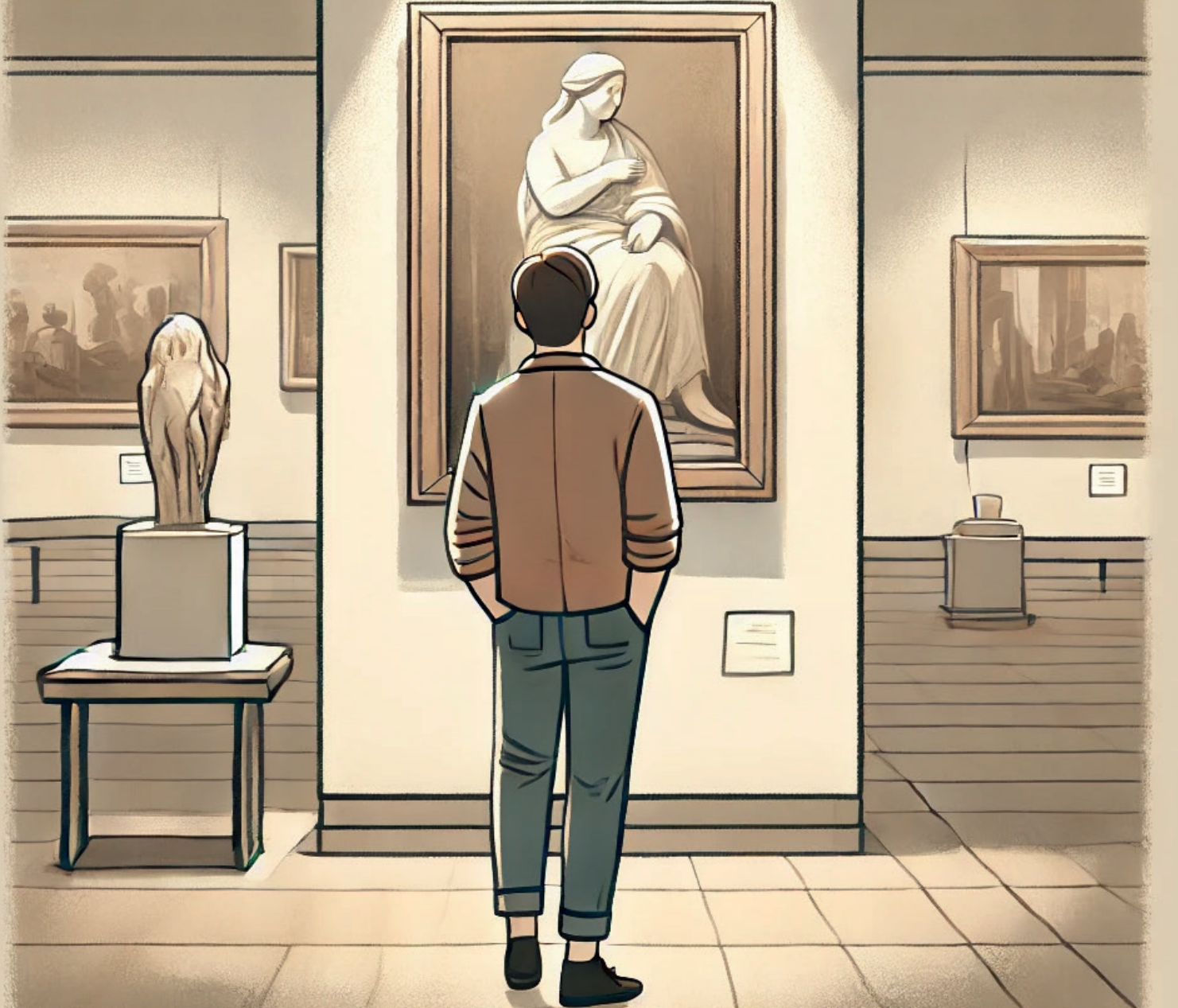
Temel olarak yazı yazılırken dikkat edilmesi gereken hususlara, yazı türlerine ve onlara uygun olabilecek konulara değindik.

Yazmak hakkında başka konular makale serimizin ikinci yazısında sizlerle olacak.

Esenlikler...

"Sanatçının görevi, güzel şeyler yaratmaktır; diğer insanların görevi ise anlamaya çalışmaktır."

Oscar Wilde

PARANA

www.paranayayinlari.com

www.babicandles.com

ASMALI
SAHNE

Düş Art[®]
OKUR
YAZAR
ÇİZER
PLATFORMU